МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ТВАРИННИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
В. о. декана факультету ветеринарної
медицини та тваринництва
Олександр Кочук-Ященко
«28» жовтня 2026 року

СТАНДАРТНІ ОПЕРАЦІЙНІ ПРОЦЕДУРИ (СОП) ІЗ БІОБЕЗПЕКИ

(навчально-методичне / нормативне видання)

Розглянуто та схвалено Вченою радою факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету Протокол № 3 від «28» жовтня 2026 р.

Голова Комісії з біобезпеки факультету,
професор _____ Олександр ГАЛАТЮК

Житомир – 2026

Стандартні операційні процедури (СОП) із біобезпеки / Укладачі: О. А., Кочук-Ященко О. Є. Галатюк, С. В. Гуральська, Д. В. Лісогурська та ін. Житомир: Поліський національний університет, 2026. 61с. Розглянуто, схвалено та рекомендовано до видання Вченою радою факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету (протокол № 3 від «28» жовтня 2026 р.).

УКЛАДАЧІ (РОЗРОБНИКИ):

Кочук-Ященко О. А., декан факультету ветеринарної медицини і тваринництва;

Галатюк О. Є., завідувач кафедри ветеринарної епідеміології, доктор вет. наук, професор;

Гуральська С. В., завідувач кафедри внутрішньої патології та морфології, д-р вет. наук, професор;

Лісогурська Д. В., завідувач кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури;

Згозінська О.А., доцент кафедри ветеринарної епідеміології, канд. вет. наук;

Фурман С. В., доцент кафедри ветеринарної епідеміології, канд. вет. наук;

Романишина Т.О., доцент кафедри ветеринарної епідеміології, канд. вет. наук;

Заїка С. В., доцент кафедри внутрішньої патології, кандидат вет. наук;

Рибачук Ж. В., доцент кафедри ветеринарної епідеміології, канд. вет. наук;

Ковальчук Т. І., доцент кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури, канд. с.-г. наук;

Ткачук В. П., доцент кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури, канд. с.-г. наук;

Буднік Т. С., старший викладач кафедри внутрішньої патології та морфології, PhD.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Стегній Б. Т., доктор вет. наук, професор, академік НААН України, радник дирекції ННЦ Інституту експериментальної та клінічної ветеринарної медицини, м. Харків

Корнієнко Л. Є., доктор вет. наук, професор, головний науковий співробітник НД відділу епізоотології та інфекційних хвороб тварин ДНДІЛДВСЕ Дерпродспоживслужби України

Стандартні операційні процедури (СОП) із біобезпеки розроблені Комісією з біобезпеки факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету. Документ призначений для керівників структурних підрозділів і співробітників факультету ветеринарної медицини і тваринництва, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, а також відвідувачів факультету. Дотримання та виконання вимог цього СОП є обов'язковим для всіх співробітників у всіх підрозділах факультету.

ПЛАН

Частина 1. Загальні поняття у біобезпеці (СОП)

Частина 2. Епіднагляд та управління біологічними ризиками факультету (СОП)

Частина 3. Біобезпека під час роботи з сільськогосподарськими тваринами (СОП). Навчальні ферми (СОП)

Частина 4. Біобезпека під час роботи з дрібними тваринами (СОП)

Частина 5. Біобезпека під час роботи з птицею, кролями, с/г птицею, зоологічними та екзотичними видами, лабораторними тваринами(СОП)

Частина 6. Біобезпека харчової продукції (СОП). Практична робота за межами факультету (СОП)

Частина 7. Біобезпека секційного залу (СОП)

Частина 8. Біобезпека навчальної клініко-діагностичної лабораторії (СОП)

ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ У БІОБЕЗПЕЦІ (СОП)

1. МЕТА

Цей стандартний операційний порядок (СОП) встановлює загальні вимоги до забезпечення біобезпеки на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету під час освітньої, наукової, клінічної та виробничо-практичної діяльності.

Метою СОП є запобігання виникненню та поширенню інфекційних, інвазійних і зоонозних захворювань, мінімізація ризиків для здоров'я працівників, здобувачів вищої освіти, відвідувачів факультету та тварин, а також забезпечення належного рівня біологічної безпеки під час роботи з тваринами, біологічними матеріалами та потенційно небезпечними агентами.

2. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Вимоги цього СОП поширюються на всіх працівників факультету, здобувачів вищої освіти, аспірантів, стажистів, волонтерів, відвідувачів та інших осіб, які перебувають на території факультету або залучені до роботи з тваринами, біологічними зразками, лабораторним обладнанням чи матеріалами біологічного походження.

Положення СОП застосовуються в навчальних аудиторіях, лабораторіях, клінічних підрозділах, навчально-наукових центрах, віваріях, навчальних господарствах та під час проведення виїзних практик.

3. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ БІОБЕЗПЕКИ

Система біобезпеки факультету ґрунтується на таких принципах:

– пріоритет захисту здоров'я людей та благополуччя тварин;

– попередження виникнення біологічних ризиків, реагуванням на їх наслідки;

– оцінка ризиків перед початком будь-яких робіт із тваринами або біологічними матеріалами;

– застосування належних засобів індивідуального захисту відповідно до характеру робіт;

– обов'язкове дотримання вимог особистої гігієни;

– розмежування чистих та потенційно контамінованих зон;

– безпечне поводження з біологічними матеріалами, відходами та гострими предметами;

– своєчасне повідомлення про всі інциденти, аварійні ситуації та випадки можливого біологічного забруднення;

– постійне навчання працівників і здобувачів освіти з питань біобезпеки.

Біобезпека на факультеті реалізується відповідно до концепції «Єдине здоров'я» (One Health), яка визнає взаємозв'язок між здоров'ям людей, тварин і навколишнього середовища.

4. РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

4.1. Загальні положення.

Забезпечення біобезпеки на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва є спільною відповідальністю адміністрації факультету, науково-педагогічних працівників, працівників навчально-наукових і клінічних підрозділів, здобувачів вищої освіти та інших осіб, які перебувають на території факультету або залучені до виконання освітньої, наукової чи практичної діяльності.

Кожна особа, яка здійснює діяльність, пов'язану з утриманням тварин, проведенням

лабораторних досліджень, клінічних маніпуляцій або роботою з біологічними матеріалами, зобов'язана дотримуватися вимог цього СОП та інших нормативних документів факультету з питань біобезпеки.

4.2. Відповідальність декана факультету.

Декан факультету забезпечує:

– функціонування системи біобезпеки на факультеті;

– створення безпечних умов праці та навчання;

– затвердження внутрішніх документів з питань біобезпеки;

– організацію контролю за виконанням вимог біобезпеки;

– забезпечення факультету необхідними ресурсами для реалізації заходів біобезпеки.

4.3. Відповідальність завідувачів кафедр та керівників структурних підрозділів.

Завідувачі кафедр, керівники клінік, лабораторій та інших структурних підрозділів забезпечують:

– впровадження вимог біобезпеки у підпорядкованих підрозділах;

– проведення первинного та періодичного інструктажу з питань біобезпеки;

– контроль за використанням засобів індивідуального захисту;

– організацію безпечної роботи з тваринами, біологічними матеріалами та обладнанням;

– своєчасне інформування адміністрації факультету про випадки порушення вимог біобезпеки та аварійні ситуації;

– ведення необхідної документації та журналів обліку відповідно до чинних вимог.

4.4. Відповідальність науково-педагогічних працівників.

Науково-педагогічні працівники зобов'язані:

– особистим прикладом демонструвати дотримання вимог біобезпеки;

– здійснювати контроль за дотриманням вимог біобезпеки здобувачами освіти під час проведення занять, практичної підготовки та наукових досліджень;

– не допускати до роботи осіб, які не пройшли необхідний інструктаж або порушують встановлені вимоги;

– негайно повідомляти керівництво про інциденти, що можуть становити загрозу біологічній безпеці.

4.5. Відповідальність працівників лабораторій, клінік, інших підрозділів.

Працівники лабораторій, клінік та інших підрозділів зобов'язані:

– дотримуватися встановлених процедур біобезпеки;

– використовувати засоби індивідуального захисту відповідно до характеру робіт;

– забезпечувати належне зберігання, маркування та транспортування біологічних матеріалів;

– підтримувати належний санітарний стан робочих місць;

– негайно повідомляти про аварійні ситуації, травми, випадки контакту з потенційно небезпечним біологічним матеріалом або інші порушення вимог біобезпеки.

4.6. Відповідальність здобувачів вищої освіти

Здобувачі вищої освіти зобов'язані:

– проходити інструктажі та навчання з питань біобезпеки;

– виконувати вимоги цього СОП та інших документів факультету;

– використовувати передбачені засоби індивідуального захисту;

– дотримуватися правил особистої гігієни;

– не виконувати маніпуляції, до яких вони не допущені або щодо яких не отримали відповідного інструктажу;

– негайно повідомляти викладача або відповідальну особу про будь-які травми, укуси, подряпини, порушення цілісності засобів захисту, випадки контакту з біологічними матеріалами чи інші небезпечні ситуації.

4.7. Відповідальність відвідувачів та сторонніх осіб.

Відвідувачі, власники тварин та інші сторонні особи зобов'язані:

– виконувати законні вимоги працівників факультету щодо дотримання правил біобезпеки;

– перебувати лише у дозволених для відвідування зонах;

– не створювати умов, що можуть призвести до поширення інфекційних агентів або виникнення небезпечних ситуацій;

– використовувати засоби індивідуального захисту у випадках, коли це передбачено встановленими правилами.

4.8. Персональна відповідальність.

Кожна особа несе персональну відповідальність за дотримання вимог біобезпеки в межах своїх функціональних обов'язків та повноважень.

Порушення вимог біобезпеки розглядається як порушення правил охорони праці, внутрішнього розпорядку та вимог щодо безпечного провадження освітньої, наукової та практичної діяльності.

5. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ БІОБЕЗПЕКИ

5.1. Загальні положення.

Усі види освітньої, наукової, клінічної та виробничо-практичної діяльності на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва повинні здійснюватися з урахуванням принципів біобезпеки та оцінки потенційних біологічних ризиків.

До роботи з тваринами, біологічними матеріалами, лабораторним обладнанням та потенційно небезпечними агентами допускаються особи, які пройшли відповідний інструктаж з питань біобезпеки та ознайомлені з вимогами чинних стандартних операційних процедур.

Кожна особа зобов'язана діяти таким чином, щоб мінімізувати ризик інфікування людей, тварин та контамінації навколишнього середовища.

5.2. Контроль доступу.

Доступ до лабораторій, клінічних приміщень, віваріїв, ізоляторів, приміщень для зберігання біологічних матеріалів та інших зон із підвищеним біологічним ризиком здійснюється лише уповноваженими особами.

Сторонні особи можуть перебувати у таких приміщеннях виключно з дозволу відповідальної особи та за умови дотримання встановлених вимог біобезпеки.

На дверях приміщень із підвищеним рівнем біологічного ризику повинні бути розміщені відповідні інформаційні та попереджувальні позначення.

5.3. Особиста гігієна.

Працівники та здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися правил особистої гігієни під час перебування на території факультету.

Обробка рук повинна здійснюватися перед початком роботи, після контакту з тваринами, біологічними матеріалами, потенційно контамінованими поверхнями, після зняття

засобів індивідуального захисту та в інших випадках, визначених відповідними СОП.

Нігті повинні бути короткими та охайними. Прикраси на руках, що можуть ускладнювати належну гігієнічну обробку, рекомендується не використовувати під час виконання професійних обов'язків.

5.4. Засоби індивідуального захисту.

Під час виконання робіт, пов'язаних із ризиком контакту з тваринами, біологічними матеріалами, дезінфекційними засобами або іншими потенційно небезпечними чинниками, працівники та здобувачі освіти зобов'язані використовувати відповідні засоби індивідуального захисту.

Види та порядок застосування засобів індивідуального захисту визначаються характером робіт, оцінкою ризику та вимогами відповідних СОП.

Використані або пошкоджені засоби індивідуального захисту підлягають заміні та утилізації відповідно до встановленого порядку.

5.5. Робота з тваринами та біологічними матеріалами.

Будь-які маніпуляції з тваринами повинні проводитися із забезпеченням безпеки персоналу, здобувачів освіти та самих тварин.

Робота з біологічними матеріалами здійснюється відповідно до встановлених процедур відбору, маркування, транспортування, зберігання та утилізації.

Забороняється використання біологічних матеріалів невідомого походження або таких, що не мають належного маркування.

5.6. Харчові продукти та напої.

Вживання їжі, напоїв, жувальної гумки, зберігання харчових продуктів, а також використання посуду для харчових потреб забороняється у лабораторіях, клініках, приміщеннях утримання тварин, місцях проведення досліджень та інших потенційно контамінованих зонах.

Для приймання їжі повинні використовуватися спеціально визначені приміщення.

5.7. Біологічні відходи.

Усі біологічні відходи, гострі предмети та потенційно небезпечні матеріали підлягають збору, сортуванню, тимчасовому зберіганню та утилізації відповідно до встановлених вимог і спеціалізованих СОП.

Забороняється залишати біологічні відходи поза спеціально призначеними контейнерами або місцями збору.

5.8. Очищення та дезінфекція.

Робочі поверхні, обладнання, інструменти, транспортні засоби, приміщення для утримання тварин та інші об'єкти повинні регулярно очищуватися та дезінфікуватися відповідно до затверджених процедур.

Вибір дезінфекційних засобів здійснюється з урахуванням спектра їх дії, особливостей об'єкта обробки та вимог чинного законодавства.

5.9. Інциденти та аварійні ситуації.

Про всі випадки травмування, укусів, подряпин, уколів голками, пошкодження засобів індивідуального захисту, розливів біологічних матеріалів, підозри на інфекційне захворювання або інші інциденти, що можуть становити загрозу біобезпеці, необхідно негайно повідомити відповідальну особу.

Порядок реагування на аварійні ситуації визначається окремими стандартними операційними процедурами факультету.

5.10. Заборони.

На території факультету забороняється:

– виконувати роботи, пов’язані з біологічними ризиками, без відповідного інструктажу та допуску;

– використовувати несправне або несанкціоноване обладнання;

– виносити біологічні матеріали, культури мікроорганізмів, патологічний матеріал чи біологічні відходи за межі факультету без відповідного дозволу;

– приховувати випадки травмування, аварійних ситуацій або порушення вимог біобезпеки;

– здійснювати дії, що можуть призвести до поширення інфекційних агентів або створення загрози здоров’ю людей і тварин.

6. НАВЧАННЯ ТА ІНСТРУКТАЖ З ПИТАНЬ БІОБЕЗПЕКИ

6.1. Загальні положення.

Усі працівники, здобувачі вищої освіти, аспіранти, стажисти та інші особи, які залучаються до роботи з тваринами, біологічними матеріалами, лабораторним обладнанням або потенційно небезпечними агентами, підлягають обов’язковому навчанню та інструктажу з питань біобезпеки.

Метою навчання є формування знань і практичних навичок безпечної роботи, запобігання професійним ризикам та зниження ймовірності виникнення інцидентів біологічного характеру.

6.2. Види інструктажів.

На факультеті передбачаються такі види інструктажів:

– вступний інструктаж з питань біобезпеки;

– первинний інструктаж на робочому місці (перед початком виконання практичних робіт);

– повторний інструктаж (періодично, не рідше одного разу на рік або за потреби);

– позаплановий інструктаж (у разі змін у процедурах, впровадження нового обладнання, після інцидентів або порушень вимог біобезпеки).

6.3. Вступний інструктаж.

Вступний інструктаж проводиться для всіх нових працівників і здобувачів освіти перед допуском до роботи у клінічних, лабораторних та інших підрозділах факультету.

Під час вступного інструктажу особи ознайомлюються з:

– загальними принципами біобезпеки факультету;

– основними ризиками, пов’язаними з роботою з тваринами та біологічними матеріалами;

– правилами особистої гігієни та використання засобів індивідуального захисту;

– порядком дій у разі інцидентів та аварійних ситуацій;

– вимогами щодо поводження з біологічними відходами та потенційно небезпечними матеріалами.

6.4. Первинний інструктаж на робочому місці.

Первинний інструктаж проводиться безпосередньо перед початком виконання практичних завдань у лабораторіях, клініках, ізоляторах, віваріях та інших підрозділах.

Інструктаж включає ознайомлення з конкретними ризиками робочого місця, правилами доступу, використанням обладнання, засобами індивідуального захисту та специфічними

процедурами біобезпеки.

Допуск до самостійного виконання робіт без проходження первинного інструктажу не дозволяється.

6.5. Повторний та позаплановий інструктаж.

Повторний інструктаж проводиться для підтримання належного рівня знань з питань біобезпеки та оновлення інформації щодо діючих процедур.

Позаплановий інструктаж проводиться у випадках:

– впровадження нових або змінених процедур біобезпеки;

– зміни умов роботи або технологічних процесів;

– виявлення порушень вимог біобезпеки;

– виникнення аварійних ситуацій або інцидентів;

– за рішенням керівництва факультету або відповідальної особи.

6.6. Документування навчання та інструктажів.

Усі проведені інструктажі підлягають обов'язковій реєстрації у встановлених журналах або електронних системах обліку.

Факт проходження інструктажу підтверджується підписом особи, яка його проводила, та підписом особи, яка пройшла інструктаж.

Особи, які не пройшли обов'язковий інструктаж, не допускаються до виконання робіт, пов'язаних із біологічними ризиками.

6.7. Відповідальність.

Відповідальність за організацію та проведення інструктажів покладається на керівників структурних підрозділів та уповноважених осіб з питань біобезпеки.

Контроль за своєчасністю та повнотою проведення інструктажів здійснюється адміністрацією факультету.

7. ПОРЯДОК ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ІНЦИДЕНТИ ТА АВАРІЙНІ СИТУАЦІЇ

7.1. Загальні положення.

Усі інциденти, пов'язані з біологічними ризиками, підлягають обов'язковому негайному повідомленню та документуванню.

Система повідомлення про інциденти спрямована на своєчасне реагування, мінімізацію наслідків, запобігання повторенню подібних ситуацій та забезпечення безпеки працівників, здобувачів освіти, відвідувачів і тварин.

7.2. Визначення інцидентів.

До інцидентів, що підлягають обов'язковому повідомленню, належать:

– укол голкою, поріз, укус або інша травма, отримана під час роботи з тваринами або біологічними матеріалами;

– контакт відкритих ділянок шкіри або слизових оболонок із кров'ю, біологічними рідинами або потенційно інфікованим матеріалом;

– розлив, розбризкування або інше неконтрольоване поширення біологічного матеріалу;

– порушення цілісності засобів індивідуального захисту під час роботи з потенційно небезпечними агентами;

– загибель або раптове погіршення стану тварини з підозрою на інфекційне захворювання;

– будь-які інші ситуації, що можуть створювати ризик інфікування людей або тварин.

7.3. Негайні дії у разі інциденту.

У разі виникнення інциденту особа зобов’язана негайно:

– припинити виконання робіт;

– забезпечити власну безпеку та безпеку оточуючих;

– у разі необхідності надати першу допомогу або звернутися за медичною допомогою;

– провести первинну обробку ураженої ділянки відповідно до характеру контакту (миття, промивання, дезінфекція);

– запобігти подальшому поширенню біологічного матеріалу (локалізація розливу, обмеження доступу до зони інциденту);

– повідомити відповідальну особу або керівника підрозділу.

7.4. Порядок повідомлення.

Про кожен інцидент необхідно негайно повідомити:

– викладача або керівника практики (для здобувачів освіти);

– завідувача підрозділу або відповідальну особу з біобезпеки;

– за необхідності — адміністрацію факультету або уповноважену особу з охорони праці.

Повідомлення здійснюється усно негайно після інциденту з подальшим письмовим оформленням.

7.5. Реєстрація інцидентів.

Усі інциденти підлягають обов’язковій реєстрації у журналі обліку інцидентів або в електронній системі обліку.

Реєстрація включає:

– дату, час і місце інциденту;

– опис обставин події;

– вид контакту або травми;

– залучених осіб;

– вжиті заходи реагування;

– рекомендації щодо запобігання повторенню.

7.6. Подальші заходи.

Після інциденту відповідальна особа організовує:

– оцінку ризику можливого інфікування;

– визначення необхідності медичного огляду або спостереження;

– аналіз причин інциденту;

– розробку коригувальних і запобіжних заходів.

За необхідності можуть бути переглянуті або оновлені відповідні процедури біобезпеки.

7.7. Відповідальність.

Особи, які стали свідками або учасниками інциденту, зобов’язані не приховувати інформацію про подію та сприяти її належному розслідуванню.

Приховування інцидентів розглядається як серйозне порушення вимог біобезпеки.

8. ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ ВИКОНАННЯ СОП

8.1. Загальні положення

Цей стандартний операційний порядок є обов’язковим для виконання всіма

працівниками та здобувачами освіти факультету ветеринарної медицини та тваринництва.

Контроль за дотриманням вимог СОП здійснюється на всіх рівнях організації освітнього, наукового та клінічного процесів.

8.2. Документування вимог біобезпеки

Усі процедури, пов'язані з біобезпекою, підлягають належному документуванню, яке включає:

– журнали інструктажів з питань біобезпеки;

– журнали реєстрації інцидентів та аварійних ситуацій;

– журнали обліку відвідувань зон підвищеного біологічного ризику (за потреби);

– журнали обліку обробки, дезінфекції та санітарної обробки приміщень і обладнання (за наявності відповідних процедур у підрозділі);

– іншу документацію, передбачену внутрішніми нормативними актами факультету.

Документація повинна вестися своєчасно, повно та достовірно, із забезпеченням її збереження та доступності для уповноважених осіб.

8.3. Контроль виконання вимог СОП

Контроль за виконанням вимог біобезпеки здійснюється шляхом:

– регулярних внутрішніх перевірок (аудитів) підрозділів факультету;

– спостереження за дотриманням процедур під час навчального та клінічного процесу;

– аналізу інцидентів та порушень вимог біобезпеки;

– перевірки наявності та правильності ведення документації.

За результатами контролю можуть формуватися рекомендації щодо усунення виявлених недоліків та вдосконалення процедур.

8.4. Оновлення та перегляд СОП

Цей СОП підлягає періодичному перегляду з метою актуалізації відповідно до змін у законодавстві, міжнародних рекомендаціях, організаційній структурі факультету або результатах внутрішнього аудиту.

Перегляд здійснюється не рідше одного разу на п'ять років або за необхідності.

Ініціатором перегляду можуть бути адміністрація факультету, керівники структурних підрозділів або уповноважені особи з питань біобезпеки.

8.5. Відповідальність за впровадження

Відповідальність за впровадження та практичне виконання вимог цього СОП покладається на керівників структурних підрозділів факультету.

Кожна посадова особа несе відповідальність у межах своїх функціональних обов'язків за забезпечення виконання вимог біобезпеки.

8.6. Прикінцеві положення

Порушення вимог цього СОП є підставою для проведення службового розгляду та вжиття відповідних заходів згідно з внутрішніми нормативними документами факультету та чинним законодавством.

Усі працівники та здобувачі освіти зобов'язані бути ознайомленими з цим СОП та підтверджувати факт ознайомлення у встановленому порядку.

ЧАСТИНА 2. ЕПІДНАГЛЯД ТА УПРАВЛІННЯ БІОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ ФАКУЛЬТЕТУ (СОП)

1. МЕТА

Цей стандартний операційний порядок (СОП) визначає систему епідеміологічного нагляду, оцінки та управління біологічними ризиками на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва.

Система спрямована на своєчасне виявлення інфекційних, інвазійних та зоонозних загроз, попередження їх поширення між клінічними, навчальними та лабораторними підрозділами, а також на зменшення ризику професійного інфікування персоналу та здобувачів освіти.

2. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

СОП поширюється на всі структурні підрозділи факультету, включаючи клініки, лабораторії, навчальні господарства, віварії, анатомічні та секційні зали, а також на виїзні навчально-практичні заходи.

Положення СОП є обов’язковими для виконання всіма працівниками, здобувачами освіти, аспірантами та іншими особами, залученими до роботи з тваринами або біологічними матеріалами.

3. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ЕПІДНАГЛЯДУ

Система епідеміологічного нагляду на факультеті спрямована на:

– безперервне виявлення потенційних біологічних ризиків у всіх підрозділах;

– реєстрацію та аналіз інцидентів біобезпеки;

– ідентифікацію шляхів можливого поширення інфекційних агентів між підрозділами;

– оцінку рівня епідеміологічного ризику в навчальному та клінічному процесі;

– запобігання внутрішньо факультетному поширенню інфекцій;

– формування доказової бази для управлінських рішень у сфері біобезпеки.

4. КОМІСІЯ З ПИТАНЬ БІОБЕЗПЕКИ

4.1. Загальні положення

Комісія з питань біобезпеки є постійно діючим дорадчим та координаційним органом факультету, який забезпечує функціонування системи епідеміологічного нагляду та управління біологічними ризиками.

4.2. Функції Комісії

Комісія здійснює:

– аналіз інцидентів, пов’язаних із біобезпекою;

– оцінку епідеміологічних ризиків у підрозділах факультету;

– розробку рекомендацій щодо запобіжних і коригувальних заходів;

– моніторинг дотримання СОП з біобезпеки;

– ініціювання змін до існуючих процедур у разі виявлення системних ризиків;

– координацію між клінічними, лабораторними та навчальними підрозділами.

4.3. Склад Комісії

До складу Комісії можуть входити представники адміністрації факультету, науково-педагогічні працівники, фахівці клінічних і лабораторних підрозділів.

4.4. Періодичність роботи

Засідання Комісії проводяться регулярно (не рідше одного разу на квартал) та позачергово у разі виникнення інцидентів або підвищення біологічного ризику.

5. СИСТЕМА РЕЄСТРАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ ІНЦИДЕНТІВ

На факультеті впроваджується централізована система реєстрації інцидентів біобезпеки, яка включає:

– уніфіковану форму повідомлення про інцидент;
– електронний або паперовий реєстр;
– періодичний аналіз даних;
– формування епідеміологічних звітів.

5.1. Визначення інциденту

Інцидент біобезпеки включає:

– укол голкою або ріжучим інструментом;
– укус або травму від тварини;
– контакт слизових або шкіри з біоматеріалом;
– розлив крові або біологічних рідин;
– порушення режиму ізоляції;
– випадкове переміщення контамінованих матеріалів;
– будь-яке порушення SOP, що створює біологічний ризик.

5.2. Повідомлення про інцидент

Кожен інцидент повинен бути:

– негайно повідомлений відповідальному за підрозділ;
– зафіксований у журналі інцидентів;
– переданий до Комісії з біобезпеки (не пізніше 24–48 годин).

5.3. Мінімальний набір даних інциденту

Реєстрація включає:

– дата та місце події;
– тип інциденту;
– вид тварини / матеріалу;
– опис обставин;
– використані засоби захисту;
– первинні заходи реагування;
– особи, залучені до події.

6. ОЦІНКА БІОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ

Комісія з біобезпеки проводить аналіз інцидентів з метою визначення:

– безпосередніх причин (людський фактор, обладнання, організація роботи);
– системних причин (процедури, навчання, інфраструктура);
– шляхів попередження повторення.

За результатами можуть бути визначені:

– коригувальні заходи;
– зміни до СОП;
– додаткові інструктажі;
– обмеження доступу до певних зон.

Оцінка ризику включає визначення ймовірності виникнення інфекційного процесу та потенційних наслідків для людей, тварин і навколишнього середовища.

Усі підрозділи та процеси класифікуються за рівнем біологічного ризику:

– низький ризик (профілактичні огляди, здорові тварини);
– помірний ризик (пацієнти з підозрою на інфекції);
– високий ризик (ізолятори, підтверджені інфекційні випадки, зоонози).

Рівень ризику визначає:

– необхідність засобів індивідуального захисту (ЗІЗ);
– рівень обмеження доступу;
– порядок дезінфекції;
– маршрути переміщення персоналу і студентів.

7. МІЖПІДРОЗДІЛЬНИЙ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Система епіднагляду передбачає контроль потенційних шляхів передачі інфекцій між:

– клінічними підрозділами;
– лабораторіями;
– навчальними аудиторіями;
– тваринницькими об’єктами;
– секційними та діагностичними зонами.

Особлива увага приділяється переміщенню студентів, персоналу, біологічних зразків та обладнання між різними зонами ризику.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Система епідеміологічного нагляду є невід’ємною частиною загальної системи біобезпеки факультету.

Результати її функціонування використовуються для постійного вдосконалення стандартних операційних процедур та підвищення рівня безпеки освітнього, наукового та клінічного процесу.

9. ІНДИКАТОРИ БІОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ (KPI)

9.1. Загальні положення

Для оцінки ефективності системи епідеміологічного нагляду та управління біологічними ризиками на факультеті впроваджуються індикатори біологічного ризику (Key Performance Indicators, KPI).

KPI використовуються Комісією з питань біобезпеки для моніторингу стану біобезпеки, виявлення тенденцій, оцінки ефективності впроваджених заходів та прийняття управлінських рішень.

9.2. Основні індикатори біологічного ризику

До базових індикаторів біобезпеки належать:

– кількість зареєстрованих інцидентів (уколів голкою, укусів, порізів, розливів біологічних матеріалів) за визначений період;

– частота інцидентів у розрахунку на кількість клінічних або лабораторних маніпуляцій;

– частка інцидентів, про які було повідомлено у встановлений термін;

– рівень охоплення персоналу та здобувачів освіти інструктажами з питань біобезпеки;

– частка осіб, які пройшли повторний інструктаж у встановлені терміни;

– кількість виявлених порушень вимог біобезпеки під час внутрішніх перевірок;

– кількість випадків підозри на внутрішні факультетські інфекції серед тварин;

– кількість випадків контамінації середовища (розливи, забруднення поверхонь, порушення санітарного режиму).

9.3. Аналіз та інтерпретація індикаторів.

Аналіз індикаторів біологічного ризику здійснюється Комісією з питань біобезпеки на регулярній основі.

Зростання частоти інцидентів або порушень вимог біобезпеки розглядається як сигнал необхідності перегляду процедур, посилення інструктажів або впровадження додаткових запобіжних заходів.

Зменшення кількості інцидентів при збереженні обсягу навчальної та клінічної діяльності розглядається як позитивна динаміка системи біобезпеки.

9.4. Використання KPI в управлінні.

Результати аналізу індикаторів біологічного ризику використовуються для:

– підготовки звітів Комісії з питань біобезпеки;

– обґрунтування змін до СОП та внутрішніх процедур;

– планування навчальних заходів з біобезпеки;

– оцінки ефективності впроваджених запобіжних заходів;

– підвищення рівня біобезпеки на факультеті в цілому.

10. ЗВІТНІСТЬ

Комісія з біобезпеки формує:

- аналітичні звіти;
- річний звіт про біоризики факультету;
- рекомендації щодо змін СОП;
- інформаційні повідомлення для підрозділів у разі підвищеного ризику.

11. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Система епідеміологічного нагляду є інтегрованою частиною загальної системи біобезпеки факультету та підлягає постійному вдосконаленню на основі аналізу інцидентів, наукових даних та міжнародних рекомендацій.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ДЖЕРЕЛА РОЗРОБКИ СОП

1. Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» № 1206-IX.
2. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» № 3447-IV.
3. Закон України «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин» № 1445-VI.
4. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 08.02.2021 р. № 224 «Про затвердження Вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання».
5. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.10.2024 р. № 3933 «Про порядок підготовки персоналу для забезпечення благополуччя тварин».
6. Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 06.12.2004 р. № 268 «Про затвердження Правил охорони праці у тваринництві. Велика рогата худоба».
7. Террестріальний кодекс здоров'я наземних тварин Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (WOAH), Секція 7 «Благополуччя тварин» (Animal Welfare).

8. Директива Ради ЄС 98/58/ЕС стосовно захисту тварин, що утримуються для фермерських цілей (Council Directive 98/58/EC concerning the protection of animals kept for farming purposes).
9. Концепція «П'яти свобод тварин» (Five Freedoms) Всесвітньої асоціації захисту тварин.
10. Статут Поліського національного університету.
11. Положення про організацію освітнього процесу та практичної підготовки студентів факультету ветеринарної медицини та тваринництва.
12. Положення про навчальну лабораторію тваринництва

ЧАСТИНА 3 . БІОБЕЗПЕКА ПІД ЧАС РОБОТИ З СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ТВАРИНАМИ (СОП). НАВЧАЛЬНІ ФЕРМИ

Мета: Забезпечення особистої безпеки студентів, стандартизація процесів щоденного догляду (гігієни), годівлі, напування ВРХ, коней та поні відповідно до вимог біобезпеки та благополуччя тварин.

Область застосування: Обов'язковий для всіх студентів, аспірантів та викладачів під час практичних занять на навчальній фермі.

1. ОСНОВНІ УМОВИ ВІДВІДУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФЕРМИ (ЛАБОРАТОРІЇ), ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦОДЯГУ ТА ОСОБИСТА ГІГІЄНА

Етап реєстрації та інструктажу

- Перед першим входом до навчальної ферми кожен студент зобов'язаний пройти інструктаж із техніки безпеки та біобезпеки з підписом у журналі.
- Кожен візит фіксується у **Журналі обліку відвідувачів** (ПІБ, група/кафедра, дата, час входу/виходу, мета візиту, підтвердження, що особа не відвідувала інші неблагополучні тваринницькі об'єкти протягом останніх 72 годин).

Зонування та підготовка персоналу та студентів/ відвідувачів

- **«Брудна зона»:** Студенти залишають верхній одяг, вуличне взуття, сумки, мобільні телефони (або ховають їх у кишеню робочого халата і дезінфікують екран).
- **Етап гігієни:** Обов'язкове миття рук із милом (не менше 30 секунд) та обробка АХД-2000 або аналогічним антисептиком.
- **«Чиста зона»:** Видача та одягання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ):

Чистий лабораторний халат або одноразовий комбінезон.
Одноразова медична шапочка (повністю сховати волосся).
Одноразові бахіли (або змінне спецвзуття, наприклад, гумові капці/чоботи для зони ВРХ).
Нітрилові або латексні рукавички (обов'язково для маніпуляцій).

- **Перехід між секціями**: Персоналу та студентам суворо заборонено переходити із секції ВРХ до стайні коней чи поні (і навпаки) у тому самому взутті без його попереднього миття та дезінфекції на дезкилимках або дезбарьєрах.
- **Догляд за одягом**: Виносити спецодяг за межі ферми категорично заборонено. Гумові чоботи щодня очищаються та дезінфікуються розчином.

2. БІОБЕЗПЕКА ПРИ ГОДІВЛІ ТВАРИН

2.1 Контроль якості та безпеки кормів

Закупівля кормів та якість . Закуповувати корми та кормові добавки виключно у перевірених постачальників, які мають супровідні документи про ветеринарно-санітарну безпеку.

Використання харчових відходів (особливо з їдалень, без термічної обробки) категорично заборонено.

Заборонено згодовування сіна з ознаками плісняви або високої запиленості (ризик розвитку колік та хронічних обструктивних захворювань легень).

Для запобігання ламініту у поні, концентровані корми (овес, ячмінь) суворо дозуються.

Лабораторний контроль. Регулярно перевіряти якість зерна та готових комбікормів на наявність мікотоксинів, важких металів, пестицидів та патогенних мікроорганізмів (наприклад, Salmonella).

Контроль вологості. Суворо стежити за рівнем вологості при зберіганні сіна, соломи та силосу, щоб запобігти розвитку плісняви.

2. 2. Зберігання та логістика кормів

Наявність складів. Зберігати корми у закритих бункерах або сухих, захищених приміщеннях (спеціальних навісах - для зберігання сіна).

Принцип FIFO (перший прийшов — перший пішов). Використовувати корми в порядку їх надходження, щоб уникнути псування та залежаності.

Чистота транспорту. Регулярно чистити та дезінфікувати внутрішні поверхні причепів та інвентарю для роздачі кормів.

Зонування території. Транспорт постачальників кормів не повинен перетинатися з маршрутами руху тварин або вивезення гною. Ідеально — розвантаження кормів на межі «чистої» та «брудної» зон ферми.

2.3. Санітарія при годівлі та напуванні

Гігієна годівниць та напувалок. Щоденно очищати годівниці від залишків нез'їденого корму, який може загнивати. Періодично проводити їх миття та дезінфекцію.

Контроль якості води. Забезпечити тварин чистою питною водою, яка регулярно (щонайменше двічі на рік) проходить бактеріологічний та хімічний аналіз.

Закріплення інвентарю: Візки, совки, відра та вила маркуються окремо: «Для ВРХ» та «Для коней». Використання спільного інвентарю для годівлі різних видів тварин заборонено.

3. ЗАГАЛЬНА ЧИСТОТА, ГІГІЄНА ТА ДЕЗІНФЕКЦІЯ

3.1. Санітарні правила та догляд за стійлами:

• Очищення денників коней/поні та стійл ВРХ проводиться вручну за допомогою вил, лопат та тачок мінімум двічі на день (вранці та ввечері).

• Забороняється підмітати або струшувати брудну підстилку «насухо» у присутності тварин, щоб не піднімати пил.

• Для поглинання аміаку та вологи перед укладанням нової підстилки підлогу посипають сухими дезпорошками-осушувачами (Кліносан або Йодоклін) у нормі 50–100 г/м².

• Складання графіку дезінфекції приміщень, годівниць напувалок та інієнтарю.

• Пест-контроль: періодичне проведення дератизації.

3.2. Регламент використання хімічних деззасобів:

• Для поточної дезінфекції поверхонь: Застосовують 1% розчин Екоцид С або Віросан.

• Для заправки дезкилимків: Використовують 0,5%–1% розчин Віроцид або Віросан. Заміна здійснюється в міру забруднення органікою.

• Для інвентарю та годівниць: Обробка розчином Бровадез-плюс (експозиція 30-60 хв) з подальшим обов'язковим промиванням годівниць чистою водою.

3.3. Маркування інвентарю для прибирання: Інвентар має кольорове маркування (Червоне — для ВРХ, Синє — для коней). Наприкінці зміни інвентар очищають, обприскують дезрозчином та зберігають в інвентарній кімнаті або спеціально відведеному місці.

4. ОСНОВНІ ЗАХОДИ БІОБЕЗПЕКИ У ПАСОВИЩНИЙ ТА СТІЙЛОВИЙ ПЕРІОД

4.1. Пасовищний період (травень-жовтень)

Під час випасу тварини максимально контактують із зовнішнім середовищем, дикою фауною та природними біотопами, що значно підвищує ризик інвазійних та інфекційних захворювань.

Напрямок контролю	Заходи біобезпеки
Підготовка та випас	• обстеження угідь перед вигоном на наявність отруйних трав. • розбивка пасовища на секції для загінної системи. Випас на одній ділянці не більше 5–6 днів для переривання циклу розвитку гельмінтів.

Водопій	• Заборона напування з відкритих непроточних водойм
Ветеринарний захист	• проведення дегельмінтизації та протикліщової обробкт всього поголів'я. • бар'єрна ізоляція: унеможливлення контакту стада з худобою приватного сектору чи дикими тваринами

4.2. Стійловий період (листопад – квітень)

У стійловий період тварини перебувають у закритих приміщеннях. Основними біологічними ризиками стають висока концентрація збудників у повітрі, якість кормів, а також мікроклімат.

Напрямок контролю	Заходи біобезпеки
Санітарна підготовка приміщень	перед переведенням худоби на зимове утримання обов'язково проводять повне механічне очищення, дезінфекцію, дезінсекцію та дератизацію стійл, проходів та годівниць
Контроль мікроклімату	вентиляція (запобігання накопиченню аміаку та сірководню) та підтримання оптимальної вологості для профілактики респіраторних хвороб
Гігієна годівлі та напування	годівля якісними кормами та напування проточною водою
Менеджмент гною	видалення та утилізація гною за системою, яка повністю унеможливлює його накопичення у зонах проходу студентів чи безпосереднього контакту з кормами

5. ГІГІЄНА ДОЇННЯ ВРХ

Обробка вимені до доїння: Дійки очищають та наносять піноутворюючий засіб (наприклад, Діп-Іодін пре) на 30 секунд. Після цього кожну дійку витирають індивідуальною одноразовою серветкою. Перші 2–3 цівки молока здоюють в окрему кружку з темним дном для перевірки на мастит.

Обробка вимені після доїння. Одразу після завершення доїння дійки занурюють у стаканчик із засобом для закриття дієчного каналу (Діп-Іодін пост або Кенодін), який створює захисну плівку проти проникнення патогенів з підлоги.

Миття обладнання. Молочний інвентар миють теплою водою, дезінфікують розчинами ДМ Сід або Кеноцид та просушують у перевернутому вигляді.

6. ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ ТА ПОВЕДІНКИ В ЗОНІ УТРИМАННЯ ТВАРИН.

(Дотримання даних правил запобігають виникненню травматизму, забезпечують біобезпеку та благополуччя тварин)

Візуалізація правил: розміщення наочних інформаційних стендів, плакатів

6.1. Основні правила:

Пересування здійснюється строго за визначеним маршрутом (від здорових тварин до підозрілих/карантинних, від молодняку до дорослих).

Заборонено вживати їжу, пити воду, палити чи користуватися косметикою в робочих зонах.

Будь-які контакти з тваринами дозволені тільки за вказівкою викладача або завідувача навчальні ферми /лабораторії.

• Підходити до тварин слід спокійно, обов’язково голосно та лагідно озвавшись до них. Категорично заборонено робити різкі рухи, кричати чи бігати.

• Заборонено підходити до коней та поні ззаду (зона «сліпої плями»). Оминати коня слід на

безпечній відстані (понад 2 метри) або впритул, тримаючи руку на його крупі.
• Пам'ятайте, що ВРХ може вдарити ногою не лише назад, а й убік («в розмах»).

6.2. Безпека при ручному прибиранні гною та роботі з інвентарем:

• Перед початком очищення стійла або денника тварин необхідно вивести у загін або надійно зафіксувати на прив'язі/розв'язках. Прибирання під нефіксованою твариною заборонено.
• Під час перенесення інвентарю тримайте його зубцями/лезом вниз до землі. Заборонено залишати вила та лопати притуленими до стін або у проходах.
• Не перевантажуйте тачки гноєм понад норму. Переміщуйте тачку плавно, без різких поштовхів.

6.3. Дії у разі надзвичайних ситуацій:

- При виявленні ознак агресії тварини негайно відійдіть та покличте викладача.
- При отриманні будь-якої мікротравми припиніть роботу, скористайтеся аптечкою першої допомоги та повідомте керівника (викладача).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ДЖЕРЕЛА РОЗРОБКИ СОП

13. Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» № 1206-IX.
14. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» № 3447-IV.
15. Закон України «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин» № 1445-VI.
16. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 08.02.2021 р. № 224 «Про затвердження Вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання».
17. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.10.2024 р. № 3933 «Про порядок підготовки персоналу для забезпечення благополуччя тварин».
18. Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 06.12.2004 р. № 268 «Про затвердження Правил охорони праці у тваринництві. Велика рогата худоба».
19. Террестріальний кодекс здоров'я наземних тварин Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (WOAH), Секція 7 «Благополуччя тварин» (Animal Welfare).
20. Директива Ради ЄС 98/58/ЕС стосовно захисту тварин, що утримуються для фермерських цілей (Council Directive 98/58/EC concerning the protection of animals kept for farming purposes).
21. Концепція «П'яти свобод тварин» (Five Freedoms) Всесвітньої асоціації захисту тварин.
22. Статут Поліського національного університету.
23. Положення про організацію освітнього процесу та практичної підготовки студентів факультету ветеринарної медицини та тваринництва.
24. Положення про навчальну лабораторію тваринництва

ЧАСТИНА 4. БІОБЕЗПЕКА ПІД ЧАС РОБОТИ З ДРІБНИМИ ТВАРИНАМИ (СОП)

1. ВИМОГИ ДО СПЕЦІАЛЬНОГО ОДЯГУ, ВЗУТТЯ ТА ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЗІЗ) У НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧІЙ КЛІНІЦІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

1. Загальні вимоги

1.1. Весь персонал навчально-виробничої клініки ветеринарної медицини (НВКВМ або НВК) та здобувачі вищої освіти зобов'язані перебувати у приміщеннях клініки виключно у чистому професійному вбранні та змінному захисному взутті.

1.2. Вихід за межі НВК у захисному одязі та змінному взутті суворо заборонений для запобігання винесенню патогенних мікроорганізмів у зовнішнє середовище.

2. Колірне кодування та зонування

Для забезпечення візуального контролю зонування та запобігання перехресній контамінації (переносу збудників між відділеннями) встановлюється таке колірне кодування спеціального одягу:

Синій / Блакитний: ветеринарні лікарі та технічний персонал хірургічного відділення та операційного блоку.

Зелений: ветеринарні лікарі та асистенти терапевтичного відділення та прийому.

Білий (куртка/блуза та штани): здобувачі вищої освіти (студенти) під час проходження клінічної практики.

Жовтий (одноразові ізоляційні халати/комбінезони) – персонал та студенти під час заходження та виконання маніпуляцій у відділенні ізолятора (робота з тваринами, підозрілими на контагіозні інфекції).

3. Вимоги до захисного взуття

3.1. Усі працівники та студенти зобов'язані носите закрите змінне взуття з протиковзною підошвою.

3.2. Матеріал взуття повинен бути суцільним, водонепроникним (гума, EVA, силікон, гладка екошкіра без перфорації) та стійким до регулярної мийки і дезінфекції занурювальним методом у дезбар'єрах/дезкилимках.

3.3. Використання відкритого (босоніжки, сандалі), тканинного (текстильні кросівки) або пошкодженого взуття, що пропускає вологу, суворо заборонено.

4. Регламент зміни та дезінфекції при забрудненні

4.1. У разі потрапляння біологічних рідин (кров, сеча, фекалії, ексудати) на поверхню одягу чи взуття, їх необхідно негайно змінити та піддати дезінфекції.

4.2. Для захисту основного одягу під час «брудних» або інвазивних процедур рекомендовано застосовувати поверхневий захист (одноразові або багаторазові непромокальні фартухи та нарукавники).

Організація гігієни пацієнтів у навчально-виробничій клініці факультету ветеринарної медицини – це ключова ланка біобезпеки, запобігання нозокоміальним (внутрішньоклінічним) інфекціям та забезпечення комфорту тварин під час лікування та догляду.

Гігієна важкохворих та непересувних (лежачих) пацієнтів

Профілактика пролежнів:

Використання протипролежневих матраців, протипролежневих кілець або м'яких двошарових підстилок.

Зміна положення тіла тварини (перевертання з боку на бік) проводиться кожні 2 – 4 години із фіксацією у карті інтенсивної терапії.

Захист від сечового дерматиту (сечових опіків):

Використання вбираючих пелюшок із сітчастим верхнім шаром, що залишає шкіру сухою.

Застосування захисних кремів/мазей із цинком або вазеліном на ділянки стегон та паху, що контактують із сечею.

За наявності показань – постановка уретрального катетера із закритою дренажною системою (сечоприймачем).

Гігієна пацієнтів із хірургічними ранами, катетерами та дренажами

Догляд за післяопераційними ранами. Обробка швів та навколишньої шкіри розчинами антисептиків відповідно до призначень. Обов'язкове використання захисних засобів (єлизаветинські коміри, післяопераційні попони, захисні чобітки) для запобігання самотравмуванню та розлизуванню.

Гігієна периферійних та центральних венозних катетерів. Щоденна оцінка стану пов'язки та місця пункції (ознаки флебіту, набряку, болісності чи гіперемії).

Промивання та зміна фіксуючої пов'язки із дотриманням правил асептики.

Організація дезінфекції та утилізації відходів гігієни.

Гребінці, ножиці, термометри, фіксаційні сумки підлягають дезінфекції дезрозчинами широкого спектра дії після кожного пацієнта.

Поводження з відходами:

Використані серветки, одноразові пелюшки, ватні тампони, забруднені біологічними рідинами, підлягають збору у марковані контейнери для відходів Категорії Б (епідемічно/епізоотично небезпечні) для подальшого автоклавування або передачі на утилізацію.

Правила використання та зберігання харчових продуктів у навчально-виробничій клініці розробляються для забезпечення санітарно-гігієнічної безпеки, запобігання харчовим отруєнням та поширенню інфекцій.

Порядок зберігання особистої їжі здобувачів.

Усі особисті продукти та контейнери зберігаються виключно в побутовому холодильнику для персоналу/студентів у кімнаті відпочинку. Заборонено зберігати їжу людей у холодильниках для біопрепаратів, вакцин, медикаментів, фармпрепаратів або дієтичних кормів тварин. Маркування контейнерів: будь-який харчовий продукт чи ланчбокс, що кладеться до холодильника, повинен мати наліпку/маркування: ПІБ здобувача та курс/група, дата та час розташування.

Температурний режим та санітарія. Температура холодильника для їжі: +2°C +6°C. Заборонено залишати швидкопсувні продукти в холодильнику після закінчення навчальної зміни або чергування. Щоп'ятниці о 17:00 проводиться ревізія: продукти без маркування або з простроченим терміном придатності утилізуються без попередження.

Правила використання їжі та лікувальних дієт для пацієнтів (тварин). Корми (сухі, вологі, лікувальні дієти) та ласощі для тварин зберігаються на окремому складі/шафі в оригінальній

упаковці або герметичних диспенсерах. На баночних та сухих кормах при відкритті обов'язково маркується дата та час розкриття. Консерви після відкриття зберігаються в холодильнику для кормів не більше 24 годин у закритому скляному або пластиковому контейнері (не в жестяній банці). Для вимірювання та роздачі корму тваринам використовується спеціальний промаркований інвентар (мірні склянки, мірні ложки). Посуд пацієнтів миється та дезінфікується окремо від побутового посуду студентів у спеціально виділеній мийній раковині.

Алгоритм гігієнічних дій при прийомі їжі здобувачами.

1. Перед виходом з клінічної зони, зняти медичний халат, захисний фартух та одноразові рукавички. Покласти робочий одяг у відведене місце або шафу для брудного одягу.

2. Вимити руки з рідким милом під проточною водою протягом не менше 40 секунд, висушити одноразовим паперовим рушником та обробити кожним спиртовим антисептиком.

3. Пройти до кімнати відпочинку/прийому їжі. Забороняється заходити до кімнати прийому їжі у забрудненому спецодязі чи бахілах з клінічної зони.

4. Після вживання їжі протерти стіл дезінфікуючим серветковим розчином, прибрати всі крихти та залишки пакування у сміттєвий бак для побутових відходів.

5. Відповідальність та контроль покладається на завідувача клініки, чергового лікаря-куратора та старосту групи. Систематичне порушення вимог даного СОП тягне за собою відсторонення здобувача від практичних занять у клініці та анулювання результатів поточного чергування.

Дезінфекція приміщень та обладнання клініки

Для проведення дезінфекції в клініці використовуються зареєстровані ветеринарні дезінфекційні засоби: розчини четвертинних амонієвих сполук (ЧАС) та третинних амінів для щоденного вологого прибирання, 70% спиртові розчини для швидкої дезінфекції критичних поверхонь і датчиків, а також хлорвмісні (хлогексидин) або пероксидні сполуки (розчин перекису водню 3%) для генерального прибирання й осередкової дезінфекції.

Обробка приміщень та обладнання здійснюється за наступними правилами:

- оглядовий стіл дезінфікується після кожного пацієнта шляхом видалення механічних забруднень та зрошення чи протирання дезрозчином із дотриманням регламентованої експозиції (1 – 5 хвилин). Вологе прибирання підлоги із застосуванням дезрозчинів здійснюється наприкінці кожної зміни.
- операційний блок - перед початком роботи та після кожної операції, проводиться повна дезінфекція операційного столу, безтіньових ламп та анестезіологічного обладнання. Генеральне прибирання приміщення проводиться щотижня. Після прибирання вмикаються бактерицидні кварцові лампи або рециркулятори на 30 – 60 хвилин.
- стаціонарні відділення - прибирання та дезінфекція кліток, піддонів і заміна підстилок проводиться двічі на добу, а також обов’язково після виписки або загибелі тварини. Інфекційний бокс обробляється за максимальним віруліцидним режимом дезінфекції.
- датчики УЗД-апарата після роботи очищаються від акустичного гелю та обробляються спеціальними безалкогольними дезінфікуючими серветками.
- наконечники та насадки ультразвукового стоматологічного скайлера після зняття зубного каменю очищаються від органічного нальоту, дезінфікуються зануренням у розчин та направляються на стерилізацію.
- термометри, стетоскопи, тонометри та отоскопи протираються 70% спиртовим розчином або дезсерветкою безпосередньо після кожного використання.

· обробка хірургічного та маніпуляційного інструментарію здобувачами освіти виконується у чотири послідовні етапи: 1. Дезінфекція (деконтамінація). Одразу після закінчення маніпуляції інструменти в розібраному та відкритому вигляді повністю занурюються у ємність із робочим дезінфікуючим розчином на встановлений часовий інтервал експозиції (зазвичай 15–30 хвилин). 2. Передстерилізаційне очищення (ПСО). Після дезінфекції інструменти промиваються щітками у мийно-дезінфікуючому розчині або піддаються обробці в ультразвуковій мийці, після чого ретельно промиваються дистильованою водою та повністю висушуються. 3. Пакування. Сухі інструменти перевіряються на відсутність корозії та якість очищення, пакуються у спеціальні крафт-пакети або комплектуються у хірургічні набори з обов'язковою закладкою внутрішніх і зовнішніх хімічних індикаторів стерильності. 4. Стерилізація. Пакований інструмент піддається обробці в сухожаровій шафі (при температурі +180 °С протягом 60 хвилин). Відомості про дату, час та параметри стерилізації обов'язково заносяться до відповідного журналу обліку.

Заходи особистої безпеки та контроль за дотриманням

Під час приготування та застосування дезінфікуючих розчинів здобувачі вищої освіти зобов'язані використовувати засоби індивідуального захисту: гумові або нітрилові рукавички, захисний фартух, маску та захисні окуляри. Змішувати різні дезінфікуючі засоби між собою (зокрема хлорвмісні препарати з кислотами чи аміаком) суворо заборонено через ризик виділення токсичних газів. У разі потрапляння деззасобу на шкіру або слизові оболонки необхідно негайно промити уражену ділянку великою кількістю проточної води та повідомити про це чергового лікаря.

2. ПОРЯДОК ДІЙ ТА УПРАВЛІННЯ АМБУЛАТОРНИМИ ПАЦІЄНТАМИ КЛІНІКИ

Загальні засади амбулаторного прийому та первинна реєстрація

Управління амбулаторними пацієнтами у навчально-виробничій клініці дрібних тварин спрямоване на оптимізацію потоку тварин, забезпечення безпеки персоналу і здобувачів освіти, мінімізацію стресу для тварин, а також забезпечення ефективного навчального процесу. Амбулаторний прийом охоплює тварин, які прибувають для планового огляду, вакцинації, проведення діагностичних чи профілактичних маніпуляцій, консультацій або лікування захворювань, що не потребують цілодобового стаціонарного нагляду.

При надходженні пацієнта до клініки здобувач освіти під керівництвом чергового лікаря здійснює первинну реєстрацію тварини в електронній або паперовій системі обліку клініки. Під час реєстрації фіксуються паспортні дані власника, вид, порода, стать, вік, кличка тварини, наявність ідентифікаційного чіпа або тавра, а також дані про вакцинальний статус, зокрема проти сказу. У разі відсутності діючої вакцинації проти сказу тварина реєструється як потенційно ризикова, а здобувачі зобов'язані дотримуватися посилених заходів застереження, власника попереджають про відповідальніст відсутність вакцинації у тварини про що роблять відповідний запис у журнал «про попередження вакцинації проти сказу»

Сортування пацієнтів (Тріаж) та розподіл потоків

Одразу після прибуття пацієнта в зону очікування черговий лікар разом зі здобувачем вищої освіти проводить первинне оцінювання стану тварини за системою тріажу. Метою тріажу є оперативне виявлення критичних станів, що потребують негайного реанімаційного або невідкладного втручання, та розмежування планових і потенційно інфекційних пацієнтів.

Пацієнти розподіляються за трьома основними категоріями:

1. Ургентні (червоний рівень): тварини з ознаками дихальної недостатності, важкої травми, кровотечі, колапсу, судоми, гострого розширення шлунка чи анафілаксії направляються до маніпуляційної або інтенсивної терапії негайно, позачергово.
2. Потенційно інфекційні (жовтий рівень): тварини з симптомами гострих респіраторних інфекцій, блювотою, діареєю, висипаннями чи алопеціями ізолюються від загальної зони очікування. Прийом таких пацієнтів здійснюється у спеціально виділеному кабінеті або безпосередньо в боксі ізолятора.
3. Планові амбулаторні (зелений рівень): тварини на плановий огляд, диспансеризацію, вакцинацію або повторний прийом очікують у загальному холі з дотриманням дистанції між тваринами (коти у закритих переносках розміщуються на підвищеннях, собаки перебувають на короткому повідку та в намордниках).

Алгоритм фізикального обстеження та збору анамнезу

Прийом амбулаторного пацієнта в оглядовому кабінеті здійснюється за участю здобувача освіти, який виконує збір анамнезу та первинне клінічне обстеження під контролем лікаря-куратора. Здобувач опитує власника щодо скарг, тривалості симптоматики, апетиту, спраги, діурезу, дефекації, раціону харчування та попередньо застосованих препаратів.

Після збору анамнезу проводиться послідовне фізикальне обстеження тварини. Фіксація тварини проводиться здобувачем або власником під чітким керівництвом здобувача із застосуванням гуманних методів (фіксація шиї, кінцівок, використання елізаветинських комірів або намордників для собак, фіксаційних сумок або рушників для котів).

Вимірювання базових фізіологічних показників (ТПП). Визначається температура тіла (ректально), пульс (на стегновій артерії), частота дихальних рухів за хвилину, оцінюється колір видимих слизових оболонок та час заповнення капілярів (ЧЗК).

Системний огляд проводиться пальпація поверхневих лімфатичних вузлів, черевної стінки, аускультація серця та легень, оцінка стану шкірного покриву, вушних раковин та ротової порожнини. Усі отримані дані здобувач вносить до амбулаторної карти пацієнта та формулює попередній перелік диференційних діагнозів для подальшого узгодження з лікарем.

Додаткова діагностика та амбулаторні маніпуляції

Якщо для встановлення остаточного діагнозу потрібні додаткові дослідження, здобувачі за призначенням лікаря залучаються до виконання або асистування під час діагностичних та лікувальних процедур.

Здобувачі здійснюють венепункцію (з підшкірної вени передпліччя, латеральної підшкірної вени гомілки) для забору крові на загальноклінічний та біохімічний аналізи, забір змивів на інфекційні захворювання, взяття зішкрібів шкіри чи мазків з вух для цитологічного дослідження.

Здобувачі асистують при проведенні УЗД черевної порожнини (підготовка поля, нанесення гелю, фіксація пацієнта) або рентгенологічного дослідження (із обов'язковим використанням рентгензахисного одягу: свинцевого фартуха та коміра).

Лікувальні маніпуляції (підшкірні, внутрішньом'язові та внутрішньовенні ін'єкції, катетеризацію периферичних вен, промивання слухових проходів, санацію анальних залоз, обробку ран, накладання або заміну пов'язок) здобувачі проводять під контролем лікаря.

Призначення лікування, виписка та інформування власника

За результатами клінічного огляду та діагностичних досліджень лікар разом зі здобувачем формує остаточний діагноз та план амбулаторного лікування. Здобувач вищої освіти під контролем лікаря заповнює амбулаторний лист призначень та виписний епікриз.

Процедура завершення амбулаторного прийому включає роз'яснювальну роботу. Лікар детально пояснюють власнику тварини схему застосування призначених лікарських препаратів (дозування, кратність, шлях введення, зв'язок із прийомом їжі), а також правила догляду за пацієнтом вдома. Визначається дата та час контрольного прийому або дату здачі повторних аналізів. Одразу після виходу пацієнта здобувач проводить санітарну обробку оглядового столу, фіксаційних засобів та підлоги згідно з вимогами розділу про дезінфекцію даного СОП.

Контроль та відповідальність

Здобувачі вищої освіти категорично не мають права самостійно призначати препарати, проводити інвазивні маніпуляції без дозволу куратора або формулювати остаточні діагнози для власників тварин. Відповідальність за якість надання ветеринарної допомоги амбулаторним пацієнтам та коректність заповнення медичної документації покладається на провідного лікаря-куратора прийому.

3. ПРОТОКОЛИ ОЧИЩЕННЯ ТА ДЕЗІНФЕКЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ПАРКІНГУ ТА ВХІДНОЇ ГРУПИ ВІДДІЛЕННЯ ДРІБНИХ ДОМАШНІХ ТВАРИН

Цей протокол регламентує порядок прибирання, очищення та санітарної обробки території паркінгу, під’їзних шляхів та зовнішньої вхідної групи відділення дрібних домашніх тварин навчально-виробничої клініки. Паркінг та прилегла зона є первинним бар'єром біобезпеки, де існує високий ризик механічного занесення патогенів (парвовірусу, коронавірусу собак і котів, яєць гельмінтів, бактеріальних інфекцій) на колесах автотранспорту, взутті власників та лапах тварин.

Виконання прибиральних робіт та первинної дезінфекції території паркінгу покладається на чергових здобувачів вищої освіти та технічний персонал під контролем чергового лікаря або завідувача клініки.

Заходи з прибирання на території паркінгу поділяються на три категорії:

1. Поточне (періодичне) прибирання проводиться не менше двох разів на день (вранці до початку масового прийому пацієнтів та ввечері після завершення амбулаторного прийому). Включає візуальний огляд, збір сміття, прибирання опалого листя чи снігу, перевірку чистоти контейнерних майданчиків.
2. Оперативне (за фактом забруднення) виконується негайно при виявленні на асфальті чи бруківці фекалій, сечі, блювотних мас, крові, слини тварин, а також протікань технічних рідин автомобілів.
3. Генеральне очищення та дезінфекція проводиться один раз на тиждень (переважно у санітарний день або наприкінці робочого тижня), а також у разі загрози неблагополучної епізоотичної обстановки в регіоні.

Для прибирання території паркінгу використовується виключно виділений промаркований інвентар із позначкою «ПАРКІНГ / ВУЛИЦЯ», який категорично заборонено вносити та використовувати всередині приміщень клініки.

До комплекту обладнання та засобів входять: нвентар (вуличні мітли, совки для сміття, лопати, жорсткі щітки на довгих ручках, садовий шланг або апарат високого тиску (типу Kärcher), спеціалізовані щипці-збирачі та герметичні контейнери для біовідходів) та зЗасоби індивідуального захисту (ЗІЗ) (водонепроникний спецодяг або сигнальні жилети, міцні гумові чи нітрилові рукавички, непромокальне взуття (гумові чоботи або бахіли високої щільності), при зрошенні – захисні окуляри та респіратор) та дезінфікуючі та миючі засоби (порошкові або рідкі дезінфектанти широкого спектра дії з віруліцидним та бактерицидним ефектом, стійкі до органічних забруднень (на основі калієво-пероксимоносульфатного комплексу, наприклад Екоцид С, Віркон S, або четвертинних амонієвих сполук підвищеної концентрації).
У разі виявлення біологічних виділень тварини на території паркінгу здобувач освіти зобов'язаний негайно виконати такі дії:
Засипати рідкі виділення (сечу, блювотні маси, кров) тирсою, ганчір’ям або спеціальним абсорбентом. Щільні фекалії або зв'язані абсорбентом маси акуратно зібрати совком/щипцями та помістити у щільний поліетиленовий пакет для біологічних відходів.
Провести первинну дезінфекцію шляхом нанесення робочого дезінфікуючого розчину високої концентрації безпосередньо на місце забруднення з захопленням радіуса не менше 0.5 метра навколо нього. Витримати час експозиції деззасобу згідно з інструкцією (як правило, від 15 до 30 хвилин). Далі жорсткою щіткою та водою змити залишки дезрозчину та бруду в бік вуличного зливового стоку, призначеного для змивних вод клініки, або зібрати залишки вологи в утилізаційну ємність. Використаний пакет з біовідходами герметично зав'язати та перемістити в контейнер для відходів категорії Б (епідеміологічно небезпечні відходи).
Генеральна обробка території паркінгу та під'їзних шляхів проводиться за такою технологічною схемою: вся зона парковки тимчасово звільняється від транспортних засобів клієнтів та персоналу. Проводиться ретельне підмітання всієї території, видалення великого сміття, листя, пилу та піску. За допомогою апарата високого тиску або шланга струменем води під напором змиваються нашарування бруду, пилу та механічних відкладень з асфальтового чи плиточного покриття, а також із цокольної частини фасаду будівлі.
Нанесення дезінфікуючого розчину. За допомогою піногенератора, гідропульта або садового обприскувача на всю площу покриття паркінгу та нижню частину стін (до висоти 1 метра) рівномірно наноситься робочий дезінфікуючий розчин. Особлива увага приділяється місцям вигулу чи зупинки тварин, урнам та в'їзним воротам/шлагбауму.
Дотримання часу витримки. Дезінфектант залишається на поверхні на регламентований час (не менше 30–60 хвилин) до повного висихання або до моменту подальшого змивання, якщо цього вимагає інструкція до препарату.

Обробка урн та інвентарю.

Вуличні урни звільняються від сміття, промиваються дезрозчином зсередини та зовні, після чого в них вкладаються нові міцні сміттєві пакети. Інвентар для прибирання паркінгу ретельно миється, замочується для дезінфекції у спеціальному баку та просушується у відведеному місці.

Контроль, техніка безпеки та документування.

Під час роботи на території паркінгу здобувачі освіти зобов'язані суворо дотримуватися правил дорожнього руху та заходів особистої безпеки, перебуваючи в полі зору водіїв автомобілів, що рухаються. Забороняється проводити обробку отруйними або агресивними хімікатами поблизу незахищених людей та тварин.

Факт проведення генерального очищення та дезінфекції території паркінгу фіксується черговим здобувачем у «Журналі обліку дезінфекційних робіт на зовнішній території клініки» із зазначенням дати, часу, площі обробки, найменування та концентрації використаного деззасобу і підпису відповідальної особи. Контроль за якістю прибирання та своєчасністю проведення процедур здійснює завідувач клініки або черговий лікар.

4. ПОРЯДОК ДІЙ ТА УПРАВЛІННЯ ПАЦІЄНТАМИ З ПІДОЗРОЮ НА КОНТАГІОЗНІ ЗАТРИМАННЯ

Мета та первинна ідентифікація ризику (Тріаж)

Прийом та менеджмент пацієнтів із підозрою на висококонтагіозні захворювання (парвовірусний ентерит собак, панлейкопенія котів, чума м'ясоїдних, кальцивіроз, інфекційний трахеобронхіт, дерматофітії, лептоспіроз, сказ тощо) спрямовані на негайну ізоляцію джерела інфекції та недопущення поширення патогенів у приміщеннях клініки.

Первинний скринінг здійснюється здобувачем вищої освіти або реєстратором на етапі запису чи входу до клініки. При виявленні хоча б одного з маркерних симптомів (гостра блювота або діарея, у тому числі з домішками крові, респіраторні виділення, виразки в ротовій порожнині, раптова алопеція чи осередкові ураження шкіри, лихоманка невиясненого походження, неврологічні розлади) пацієнт негайно переводиться в категорію високого епізоотичного ризику.

Маршрутизація та ізоляція пацієнта

Після виявлення підозри на контагіозну інфекцію негайно припиняється перебування тварини в загальній зоні очікування:

Тварині забороняється пересуватися самостійно по підлозі загальних холів або кабінетів. Дрібні тварини та коти транспортуються у закритих переносках, собаки — на короткому повідку, у намордннику або на спеціальній катастрофній каталці/покривалі.

За підозри на інфекційне захворювання власника із твариною направляють у найближчі приватні клініки для

Протокол особистого захисту здобувачів освіти (ЗІЗ)

Перед входом до інфекційного боксу або проведенням огляду потенційно заразної тварини здобувач освіти зобов'язаний одягти повний комплект засобів індивідуального захисту:

- одноразовий захисний комбінезон або непромокальний ізоляційний халат.
- високі бахіли або гумові чоботи, які підлягають дезінфекції в дезбар'єрі при виході.
- медичну маску (або респіратор класу FFP2/FFP3 при підозрі на аерозольні інфекції чи сказ).
- захисні окуляри або щиток.
- дві пари оглядових нітрилових рукавичок (зовнішня пара змінюється після кожного контакту з біологічними рідинами).

Клінічне обстеження, забір матеріалу та лікувальні маніпуляції

Усі діагностичні та лікувальні процедури проводяться безпосередньо всередині інфекційного боксу із використанням виключно індивідуального або одноразового інвентарю. Усі прилади (термометри, фонендоскопи, тонометри, ліхтарики), що заносяться до боксу, закріплюються за даним пацієнтом до моменту виписки або підлягають повній занурювальній дезінфекції при винесенні.

Здобувач освіти під контролем лікаря здійснює забір біоматеріалу (змиви з кон'юнктиви, носоглотки, прямої кишки, фекалії, кров) для експрес-діагностики (ІХА-тести) або відправки в ПЛР-лабораторію. Усі пробірки та контейнери перед винесенням з боксу обробляються дезсерветкою зі спиртовою або пероксидною основою та пакуються у подвійний герметичний пакет із маркуванням «БІОНЕБЕЗПЕКА».

Встановлення периферичного катетера, інфузійна терапія та введення препаратів проводяться з дотриманням максимальної стерильності. Залишки розчинів та інфузійні системи утилізуються як небезпечні відходи.

Порядок виходу з інфекційної зони, дезінфекція та утилізація

Після завершення маніпуляцій здобувач освіти виконує суворий протокол зняття ЗІЗ та дезінфекції. Знімати захисний одяг слід у передбокснику (шлюзі), повертаючи його забрудненою стороною всередину. Спочатку знімається зовнішня пара рукавичок, потім халат/комбінезон, окуляри, респіратор та бахіли, після чого знімається внутрішня пара рукавичок.

Усі одноразові ЗІЗ, пелюшки, серветки, шприци, катетери та залишки корму від контагіозного пацієнта збираються у спеціальні промарковані пакети для відходів категорії Б (жовтого кольору) для подальшої автоклавування або передачі на утилізацію.

Здобувач проводить ретельне миття рук з милом, після чого обробляє їх кожним спиртовим антисептиком протягом 30 секунд.

Після виписки, переведення або загибелі пацієнта в боксі проводиться повна генеральна дезінфекція: поверхні, клітки та підлога обробляються розчинами з віруліцидною дією (наприклад, пероксидними сполуками чи засібами на основі калію пероксимоносульфату) з дотриманням максимальної експозиції (не менше 30 –60 хвилин). Після прибирання вмикаються бактерицидні опромінювачі або рециркулятори.

5. КОНТРОЛЬ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ

Здобувачам освіти категорично забороняється виходити за межі інфекційного боксу в захисному одязі до інших приміщень клініки. Інформація про надходження пацієнта з підозрою на контагіозну інфекцію, проведені протиепізоотичні заходи та режим використаних деззасобів негайно вноситься до журналів реєстрації інфекційних захворювань та обліку дезінфекції. Контроль за дотриманням вимог біобезпеки здійснює завідувач інфекційного відділення або черговий лікар-куратор.

Загальні правила (Клас 1, 2, 3 та 4) Щодо класифікації див. загальну частину СОП з Біобезпеки. Ця класифікація реалізує відмінності щодо власника та його здатності відвідувати тварину. Тому ці зміни необхідно пояснити під час першої консультації або якомога швидше після призначення тварині класу 3 або 4. Собаки класу 3 можуть бути відвідувані їх власниками за умови дотримання усіх заходів відокремленого догляду і, якщо можливо, у госпіталізаційній клітці або після коректного транспортування до консультаційної кімнати, яку буде дезінфіковано після візиту. Собаки класу 4 можуть бути відвідані у виняткових обставинах очікуваної евтаназії. Навіть за цієї обставини власникові слід заборонити побачити тварину. Але якщо власник наполягає на короткому візиті в ізоляторі, за умови, що всі вимоги відокремленого догляду будуть дотримані, це може бути дозволено головним клініцистом. Спеціальні заходи безпеки упродовж госпіталізації (клас 3) Пересування пацієнтів з високим

ризиком - Пацієнти класу 4, що вимагають ізоляції, в ідеалі мають бути транспортовані безпосередньо в ізоляційне відділення для дрібних тварин. - Якщо пацієнтів переміщують з основних приміщень Клініки дрібних тварин до ізоляційного відділення, вони мають бути переміщені за маршрутом, який дозволяє мінімізувати можливість контакту з іншими пацієнтами та контамінації приміщень. - - Персонал ФВМТ, який переносить пацієнтів, повинен дотримуватися правил відокремленого догляду. Будь-які ділянки або обладнання, контаміноване інфекційним матеріалом упродовж переміщення, мають бути одразу-ж очищені мильною водою (миючим засобом з хлором) та дезінфіковані. - Усі переміщення мають бути зведені до мінімуму, і якщо можливо, на носилках або в клітці, замість того щоб одягати спеціальний халат, рукавички тощо. - Усе сміття та екскременти мають бути усунені так швидко, як це можливо і всі забруднені поверхні мають бути очищені, дезінфіковані та висушені так швидко, як це можливо. - Необхідно віддавати перевагу місцям з низьким рівнем руху, а можливі пересування повинні відбуватися в кінці дня, після переміщення всіх інших тварин. Необхідне діагностичне дослідження пацієнтів з підозрюваною інфекцією - Діагностичне дослідження для виявлення деяких інфекційних та / або зоонозних збудників надає необхідну інформацію для відповідного клінічного управління інфікованими пацієнтами. Це дослідження надає безпосередню користь для пацієнтів, а також користь для клієнтів, дозволяючи їм належним чином керувати своїми іншими тваринами та захищати їхні родини. Це також є важливим для ФВМТ, оскільки ця інформація є необхідною для правильного управління ризиком захворювання для всіх пацієнтів на ФВМТ, персоналу та студентів. - Тому обов'язково для всіх госпіталізованих пацієнтів, необхідно провести діагностичне дослідження, якщо серйозно розглядається можливість інфекції, викликаної специфічними або зоонозними агентами. Це діагностичне дослідження вважається важливим для біобезпеки ФВМТ, і тому нараховується для сплати клієнту. - Обов’язком старшого клініциста, відповідального за пацієнта, є забезпечення відповідних зразків для цього дослідження, а також дотримання відповідних запобіжних заходів щодо біозахисту з цими пацієнтами. - Робоча група з Біобезпеки має бути повідомлена якнайшвидше про те, що є підстави для підозри щодо ураження збудником інфекції (однієї з перерахованих нижче) госпіталізованого пацієнта. Це повідомлення можна зробити особисто, телефоном, або використовуючи інтернет-повідомлення. Робоча група з Біобезпеки має бути повідомлена до пересування пацієнта класу 3 або 4 на додаткові процедури, виключаючи випадки коли клініцисти визначать, що це пересування абсолютно необхідне для управління критичними потребами щодо здоров’я. - У будь-яких можливих ситуаціях, діагностичні, хірургічні або інші процедури повинні проводитися там, де розміщуються пацієнти з високим ризиком. Пацієнта не переносять до загальних зон дослідження чи лікування. - Відповідні заходи відокремленого догляду мають бути застосовані усім персоналом весь час упродовж діагностичних та інших процедур. – Якщо пацієнт потребує діагностичних або інших процедур (н-д, радіологічних, сцинтиграфічних, хірургічних), які можуть бути проведені лише у загальному відділенні клініки, ці процедури мають бути проведені, за можливості, наприкінці дня. - Старший клініцист несе відповідальність за повідомлення відповідного персоналу ФВМТ про підозрюваного збудника інфекційного захворювання та методи, що є необхідними для його стримування (це включає очищення та дезінфекцію після процедур). Ця інформація має бути написана в усіх пам’ятках. Загалом, усі заходи відокремленого догляду, які необхідні у зоні поселення пацієнта, будуть необхідні увесь час при перенесенні пацієнта. Інструменти, обладнання, та середовище мають бути ретельно очищені та дезінфіковані після процедури,

незалежно від місця проведення процедури. Заходи безпеки мають бути прийняті при операціях тваринам з підозрюваною інфекцією, яка може бути контагіозною (включаючи всіх тварин у ізоляційному відділенні та тварин у загальному відділенні клініки). Біологічні проби від підозрюваних або підтверджених контагіозних пацієнтів - Біологічні проби мають бути відібрані з дотриманням тих-же заходів відокремленого догляду, у яких пацієнт постійно перебуває (халати, рукавички, маски і т. д.). - Всі біологічні зраки від тварин класу 3 або 4 мають бути поміщені у герметизований пластиковий пакет (Ziplock or Whirlpak), і підозрюване інфекційне захворювання має бути зазначене на зовнішньому боці пластикового пакету. - Потрібно дотримуватись обережності під час розміщення зразка в пакеті, щоб запобігти контамінації зовнішнього його боку. Підозрілі умови або захворювання мають бути чітко зазначені у супровідних документах.

Диференціація захворювань, для яких дослідження є обов'язковим у НВК ветеринарної медицини.

Дослідження відповідних зразків є обов'язковим, якщо наступні захворювання або умови мали місце. Повний опис дослідження, управління, діагностики та інформації про потенційне лікування знаходиться на веб-сайті МЭБ: Дані щодо захворювань тварин: http://www.oie.int/eng/maladies/en_tech_cards.htm Кодекс Охорони Здоров'я Наземних Тварин: http://www.oie.int/eng/normes/mcode/en_sommaire.htm Вказівки щодо Діагностичних Досліджень http://www.oie.int/eng/normes/en_mmanual.htm?e1d10 - та Вакцинації Особливу увагу необхідно приділяти наступним захворюванням тварин: - Наземних Гостра діарея у собак та котів (Salmonella, Campylobacter, Parvovirus, Cryptosporidium, Giardia) Чума собак (м'ясоїдних) Грип (собак) Лептоспіроз Парвовіроз.

Управління пацієнтами, інфікованими або колонізованими резистентними бактеріями

Пацієнти, інфіковані бактеріями, стійкими до основних антимікробних препаратів або декількох лікарських класів, представляють потенційну небезпеку для здоров'я людей, студентів, клієнтів та інших пацієнтів. Таким чином, вони керуються підвищеними заходами із забезпечення біозахисту, покликаними запобігти поширенню на ФВМ (клас 3).

Хірургія та Анестезія Дрібних Тварин Вбрання для "Чистих" зон Хірургічного відділення НВК

Посилаючись на дресс-код ФВМТ, чисті хірургічні (зелені) костюми, шапочки, бахіли та маски необхідні для входу в зони, позначені як "Чисті" в хірургічному відділенні, включаючи кімнати для одягу та хірургічні кімнати, позначені червоними лініями.

Зелені хірургічні костюми – для носіння ТІЛЬКИ на ФВМТ; костюми не для носіння поза будівлями ФВМ, навіть під час пересування на або з ФВМТ.

Поза зонами, позначеними як "Чисті" хірургічного відділення, весь персонал має носити певний тип чистого верхнього одягу над костюмами (н-д, білий халат, або комбінезони). Персонал має також знімати бахіли, виходячи з "чистої" хірургічної зони (персонал носить спеціальне хірургічне взуття та має одягнути бахіли перед входом у зони, позначені як "чисті"). Весь персонал, включаючи прибиральний персонал та технічного обслуговування, повинен дотримуватися усіх відповідних правил стосовно одягу в хірургічних закладах.

6. КЕРІВНИЦТВО З ПІСЛЯОПЕРАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПАЦІЄНТАМИ (ДРІБНІ ТВАРИНИ)

Мета та етапи післяопераційного періоду

Післяопераційний менеджмент у клініці дрібних тварин спрямований на забезпечення безпечного виходу пацієнта з анестезіологічного стану, профілактику гіпотермії та больового синдрому, контроль ран та запобігання післяопераційним ускладненням.

Післяопераційний період поділяється на три етапи:

Ранній (раннє пробудження) - від моменту припинення подачі анестетиків до повного відновлення ковтального рефлексу, свідомості та здатності утримувати грудне положення.

Найближчий (стаціонарний нагляд у разі наявності) - перші 12–24 години після втручання, протягом яких проводиться моніторинг вітальних функцій, знеболення, інфузійна терапія та обробка операційного поля.

Віддалений (амбулаторний) - період до зняття швів (7–14 діб) або повного одужання під наглядом власника за рекомендаціями клініки.

Транспортування та облаштування зони пробудження (Recovery)

Переведення пацієнта з операційного блоку до відділення інтенсивної терапії або стаціонару здійснюється здобувачами вищої освіти під контролем анестезіолога або хірурга.

Тварину переносять на спеціальній каталці, висувних ношах або у м'яких фіксуючих ношах у бічному положенні. Голова та шия повинні бути випрямлені для забезпечення прохідності дихальних шляхів.

Бокс для пробудження має бути чистим, сухим, застеленим вбираючими одноразовими пелюшками та розміщеним у тихій зоні без яскравого світла. Усі пацієнти після анестезії схильні до гіпотермії. Застосовуються водяні або електричні грілки (із обов'язковим тканинним прошарком, щоб уникнути опіків), силіконові матраци з підігрівом або інфрачервоні лампи. Температура тіла контролюється кожні 30 хвилин до досягнення позначки +37.5 °C.

Алгоритм моніторингу в ранній післяопераційний період

Здобувач вищої освіти, закріплений за післяопераційним пацієнтом, здійснює постійний нагляд та фіксує показники у «Карті післяопераційного моніторингу»:

Оцінюється частота та характер дихальних рухів, колір слизових оболонок та час заповнення капілярів (ЧЗК). За потреби (при SpO_2 нижче 95%) проводиться оксигенотерапія через маску, визовий конус або в кисневому боксі.

Здійснюється серцево-судинний контроль шляхом оцінки частота та ритм пульсу, артеріальний тиск та температура кінцівок.

Проводиться оцінка рівня свідомості занотовується динаміка повернення рефлексів, відсутність ністагму, судомок або дисфорії при виході з наркозу.

Оцінка болю проводиться за валідованими шкалами (наприклад, Шкала болю університету Колорадо CSU або Втіленений аналіз шкал Glasgow) кожні 1–2 години протягом перших 6 годин.

Контролюється наявність ознаки болю у собак. Вокалізація (скавуління, гавкіт), неспокій, прискорене дихання (задишка), агресія чи пригніченість, вимушена поза («поза молящогося»), захист операційної ділянки при пальпації.
У котів - непорушне сидіння в глибині клітки, заплющені очі, нахилені вуха, відсутність муркотіння, розширені зіниці, відмова від контакту, виразна напруженість м'язів обличчя.
Протокол знеболення призначається виключно лікарем (мультимодальна анальгезія: опіоїдні анальгетики, НПЗЗ у разі допустимих показань, місцеві блокади). Здобувач контролює вчасне введення та фіксує ефект у карті призначення.

Догляд за хірургічною раною, дренажами та катетерами

Операційна рана інспектується на наявність набряку, гіперемії, розходження швів, наявності ексудату чи кровотечі. При появі кров'янистих виділень застосовується тиснуча пов'язка та негайно інформується хірург. Обробка рани здійснюється антисептичними розчинами (0.05% хлоргексидин біглюконат) за призначенням.
Для запобігання вилизуванню та розриву швів на тварину обов'язково надягають захисний елізаветинський комір відповідного розміру або післяопераційну попону/захисний боді.
Всі дренажні трубки та сечові катетери повинні бути захищені від забруднення, промарковані, а об'єм і характер виділеної рідини занотовуються в журнал щозміни. Периферичного венозного катетер промивається стерильним фізрозчином із гепарином кожні 6–8 годин.

Відновлення годування, напування та утилізація відходів

Пропонувати воду дозволяється лише після повного відновлення свідомості та координації рухів (малими порціями). Легкозасвоюваний або лікувальний корм пропонується через 2–4 години після відновлення свідомості, якщо немає прямих протипоказань з боку шлунково-кишкового тракту. У разі використання медісону у схемі знеболення дозволяється пропонувати воду лише через 8 годин після використання.
Фіксується час першого післяопераційного сечовипускання та дефекації. Відсутність сечовипускання протягом 12 годин вимагає проведення УЗД-контролю наповнення сечового міхура.
Використані післяопераційні пелюшки, закривавлені серветки, залишкові інфузійні системи та катетери утилізуються як біологічні відходи категорії Б у спеціальні жовті контейнери.

Критерії виписки пацієнта на амбулаторне лікування

Рішення про виписку приймає провідний лікар-хірург або черговий лікар стаціонару за дотримання наступних умов:
- тварина перебуває у свідомості, здатна самостійно пересуватися та утримувати рівновагу.
- нормалізовано температуру тіла, пульс та дихання.
- відсутня активна кровотеча з хірургічної рани.
- больовий синдром контролюється пероральними препаратами.
- власнику надано письмові рекомендації щодо амбулаторного догляду, схеми прийому ліків, дат контрольного огляду та зняття швів.

7. РОЗРИВ ЦИКЛІВ ПЕРЕДАЧІ ПАТОГЕНІВ, РЕГЛАМЕНТ ВІДВІДУВАННЯ ТА ПОРЯДОК ДІЙ ПРИ ЗАГИБЕЛІ ПАЦІЄНТІВ

1. Норми та обмеження для відвідувачів факультету

З метою відсікання шляхів передачі інфекцій та підтримки належного санітарного стану клініки встановлюються чіткі часові та процедурні рамки перебування сторонніх осіб:

Відвідування пацієнтів у НВК ветеринарної медицини дозволено щоденно у два фіксовані часові інтервали: з 14:00 до 16:30. Усі візитери зобов'язані пройти первинну реєстрацію на рецепції у секретаря та очікувати на супровід у спеціально облаштованій кімнаті відпочинку.

Дотримання біобезпеки. Перебуваючи поруч із тваринами, відвідувачі мають неухильно дотримуватися правил біозахисту. Обов’язковою вимогою після залишення зони утримання пацієнтів є гігієнічне миття та дезінфекція рук, щодо чого проводиться попередній інструктаж.

Стороннім особам та широкій громадськості категорично заборонено перебувати у стаціонарних блоках. Проведення ознайомчих візитів чи екскурсій для іноземних або відряджених науковців можливе лише за індивідуальним погодженням із відповідальним співробітником зі служби біобезпеки.

2. Регламент перебування та супроводу власників (клієнтів)

Для власників госпіталізованих тварин встановлюються наступні правила візиту та інформування:

Власники повинні мати належний зовнішній вигляд та за потреби одягати захисні комбінезони, надані клінікою. Пересування до клітки чи боксу пацієнта здійснюється виключно під наглядом студента, чергового лікаря або технічного працівника.

Клієнти зобов’язані суворо дотримуватися бар'єрних обмежень, встановлених для конкретного пацієнта (стосовно фізичного контакту чи заходу всередину клітки). Візитерам заборонено вільно пересуватися територією закладу, торкатися інших тварин або ознайомлюватися з картками призначення та стаціонарними листками. Вся медична інформація про пацієнтів, включаючи діагнози, є суворо конфіденційною.

Навідати пацієнта мають право безпосередньо власники або їх офіційні представники. Інші особи допускаються до тварини лише за наявності особистого дозволу її власника.

Вхід клієнтів до боксів інфекційного стаціонару (ізолятора) повністю заблокований. Виняткові дозволи на короткий візит можуть надаватися фахівцем з біобезпеки лише у критичних ситуаціях (наприклад, при необхідності проведення евтаназії).

Заходи безпеки щодо дітей та сторонніх тварин

Перебування дітей на території клініки без безперервного нагляду дорослих суворо заборонено. Задля запобігання травматизму та мінімізації інфекційних ризиків діти повинні постійно перебувати під прямим контролем батьків чи супроводжуючих осіб.

Заборона приведення домашніх улюбленців. Внесення або проведення сторонніх домашніх тварин для «навідування» госпіталізованих пацієнтів категорично забороняється за будь-яких обставин.

Протокол дій при загибелі пацієнтів та утилізація

При виникненні летального випадку або проведенні евтаназії здобувачі освіти та персонал виконують наступний алгоритм:

- після загибелі тварини з клітки негайно вилучається тіло, збирається вся медична документація, після чого проводиться прибирання. Для пацієнтів 1 та 2 класів небезпеки проводиться стандартне очищення та дезінфекція перед розміщенням нової тварини.
- клітки після пацієнтів 3 та 4 класів небезпеки обов'язково маркуються інформаційною табличкою «НА ДЕЗІНФЕКЦІЮ». Повторне використання таких кліток дозволяється лише після повнопрофільної обробки та офіційного підтвердження чистоти з боку ветеринарного лікаря чи старшої медсестри.
- студенти, фельдшери та клініцисти відповідають за підтримку чистоти навколо боксів, контроль справності обладнання та своєчасну дезінфекцію біологічних рідин і бар'єрного одягу.
- тіло загиблої або евтаназованої тварини вилучається з боксу у найкоротші терміни. Якщо пацієнт мав захворювання 3 або 4 класу небезпеки, труп пакують у герметичний, ідентифікований непроникний мішок для безпечного переміщення на розтин чи кремацію.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ДЖЕРЕЛА РОЗРОБКИ СОП

1. ДСП 9.9.5.035-99. Державні санітарні правила «Безпека работы с лабораторными животного» — МОЗ України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: Законодавство України (rada.gov.ua)
2. WOAH Terrestrial Manual (2023). Chapter 1.1.4. Biosafety and biosecurity: Standard operating procedures for veterinary laboratories — World Organisation for Animal Health (ВОЗТ). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: WOAH Official Portal
3. ДСТУ CWA 15793:2015. Управління ризиками біологічної небезпеки в лабораторних умовах (CWA 15793:2011, IDT) — ДП «УкрНДНЦ». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: База нормативних документів України (uasag.org.ua)
4. WHO Laboratory Biosafety Manual (4th edition, 2020). Personal protective equipment and hygiene procedures — World Health Organization. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: WHO IRIS Repository
5. Закон України «Про охорону праці» (№ 2694-XII, зі змінами) — ВРУ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: Законодавство України (rada.gov.ua)
6. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» № 771/97-ВР (статті 20 та 21 стосовно гігієнічних вимог, умов зберігання, маркування та запобігання перехресному забрудненню).
7. Наказ Мінагрополітики України № 590 від 01.10.2012 «Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (HACCP)» (вимоги до температурного режиму, зонування та журналів контролю). Закон № 771/97-ВР на сайті Верховної Ради України
8. Санітарно-гігієнічні та ветеринарно-санітарні норми
9. Закон України «Про ветеринарну медицину» № 2498-XII / № 1206-IX (розділи щодо дотримання ветеринарно-санітарного режиму та біобезпеки у ветеринарних закладах та клініках).
10. Закон «Про ветеринарну медицину» на сайті Верховної Ради України
11. ДСП 9.9.5.035-99 «Безпека роботи з мікроорганізмами I–IV груп патогенності» та загальні ветеринарно-санітарні правила для закладу (сувора заборона вживання та зберігання їжі персоналом у лабораторних, маніпуляційних та виробничих зонах).

12. ДСанПіН 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (щодо вимог до питного режиму та обробки інвентарю).

13. ДСанПіН 2.2.4.171-10 на сайті МОЗ України

14. Норми охорони праці та внутрішнього розпорядку

15. Закон України «Про охорону праці» № 2694-XII (стаття 13 стосовно обов'язку роботодавця створити належні санітарно-побутові умови та виділити окремі приміщення для відпочинку й харчування).

16. Закон № 2694-XII на сайті Верховної Ради України

17. Закон України «Про ветеринарну медицину» (№ 1206-IX) — загальні вимоги до протиепізоотичного режиму та ветеринарно-санітарних правил.

18. ДСП 9.9.5.035-99 «Безпека роботи з лабораторними тваринами» — норми гігієни та утримання тварин у навчально-наукових закладах.

19. AAHA (American Animal Hospital Association) Infection Control, Prevention, and Biosecurity Guidelines — міжнародні стандарти гігієни, контролю інфекцій та догляду за пацієнтами у ветеринарних клініках.

20. WSAVA (World Small Animal Veterinary Association) Standards of Care — рекомендації щодо належного догляду та мінімізації стресу пацієнтів у клініках.

ЧАСТИНА 5. БІОБЕЗПЕКА ПІД ЧАС РОБОТИ З ПТИЦЕЮ, КРОЛЯМИ, С/Г ПТИЦЕЮ, ЗООЛОГІЧНИМИ ТА ЕКЗОТИЧНИМИ ВИДАМИ, ЛАБОРАТОРНИМИ ТВАРИНАМИ (СОП)

1. Загальні правила перед початком роботи

Перед входом до приміщень навчальної лабораторії тваринництва необхідно:

1. Одягнути робочий одяг та необхідні ЗІЗ.
2. Перевірити справність кліток, вольєрів, дверей, замків та обладнання.
3. Оцінити поведінку і зовнішній стан тварин.
4. Переконатися у відсутності очевидних небезпечних факторів.
5. Перевірити наявність аптечки, засобів для дезінфекції та контейнерів для відходів.
6. Не допускати сторонніх осіб до робочої зони.
7. Перед виконанням нової або підвищеної за ризиком маніпуляції провести додатковий інструктаж.

2. Вимоги до одягу та взуття

Для запобігання занесенню та поширенню інфекційних агентів необхідно використовувати спеціальний одяг, який має відрізнятися від повсякденного за міцністю та захисними властивостями. Одяг не повинен сковувати рухи та заважати.

·На робочому одязі має бути ідентифікаційний бейдж.

·Для роботи рекомендовано використовувати водонепроникне взуття, яке легко очищується та дезінфікується. Взуття повинне захищати ноги від вологи, агресивних речовин, ковзання та падіння важких предметів.

·Взуття необхідно регулярно очищати та, за потреби, обробляти дезінфекційними засобами.

·Студенти перед відвідуванням виробничих об’єктів повинні бути одягнуті у спеціальний одяг (халат, шапочка);

·За потреби варто використовувати одноразовий захисний одяг, бахіли та інші необхідні засоби для відвідування виробничих об’єктів. При роботі з птицею (ризик респіраторних зоонозів): використання респіратора типу FFP2/FFP3 та захисних окулярів для захисту від пилу, пір'я та аерозолей (орнітоз, грип птиці).

3. Безпечне поводження з птицею

Під час роботи з птицею необхідно:

·наближатися спокійно, без різких рухів;

·уникати ситуацій, що спричиняють паніку та масове переміщення птиці;

·утримувати птицю таким чином, щоб не створювати ризику травмування працівника або тварини;

·не притискати грудну клітку птиці;

·використовувати відповідні транспортні контейнери;

·після роботи очищати та дезінфікувати інвентар;

·не переміщувати хвору птицю разом із клінічно здоровою.

ВООЗ окремо передбачає стандарти щодо біобезпеки у птахівництві та контролю інфекцій.

При підозрі на інфекційне захворювання птицю ізолюють, а подальші дії виконують за вказівкою ветеринарного спеціаліста.

4. Безпечне поводження з кролями

Під час роботи з кролями:

·підходити до тварини спокійно;

·не піднімати кроля за вуха;
·підтримувати тулуб і задню частину тіла при перенесенні;
·використовувати відповідні переносні контейнери;
·не допускати падіння або різких рухів тварини;
·агресивних, травмованих або хворих тварин обробляти лише за визначеною процедурою;
·після кожного контакту з тваринами виконувати гігієну рук.
Клітки та обладнання повинні утримуватися в належному санітарному стані, а хворі або підозрілі на захворювання тварини — бути фізично відокремлені від здорових.

5. Безпечна робота з лабораторними тваринами

До роботи допускаються лише особи, які пройшли спеціальний інструктаж щодо конкретного виду тварин і процедури.
Необхідно:
·мінімізувати стрес для тварини;
·використовувати методи фіксації, що відповідають виду та процедурі;
·застосовувати лише дозволені методики;
·не виконувати інвазивні процедури без відповідної підготовки та нагляду;
·використовувати спеціальні контейнери або клітки для транспортування;
·запобігати втечі тварин;
·негайно ізолювати тварину при підозрі на захворювання.
ВООЗ має окремі положення щодо лабораторних тварин та використання тварин у дослідженнях і навчанні.

6. Гігієна рук та санітарний режим

Руки необхідно мити:
·перед початком роботи;
·після контакту з тваринами;
·після контакту з кормом, підстилкою, клітками або відходами;
·після зняття рукавичок;
·перед прийомом їжі та після завершення роботи.
Забороняється:
·їсти або пити в приміщеннях для тварин;
·зберігати харчові продукти у робочих приміщеннях;
·торкатися обличчя забрудненими рукавичками;
·використовувати робочий одяг поза визначеною зоною, якщо це може призвести до перенесення забруднення.

7. **Біобезпека та запобігання перехресному зараженню**

Потоки людей, інвентарю та матеріалів організовують таким чином, щоб мінімізувати перенесення збудників між групами тварин.
За можливості застосовується принцип:
здорові тварини → тварини під спостереженням → ізольовані/хворі тварини.
Для різних груп тварин використовують окремий або належним чином продезінфікований інвентар.
Не допускається спільне використання обладнання між ізольованими групами без попередньої деконтамінації.

8. Очищення та дезінфекція

Очищення та дезінфекцію проводять відповідно до затверджених інструкцій із використання конкретного засобу.

Необхідно:

1. Видалити органічні забруднення.
2. Провести механічне очищення для усунення залишків біологічного матеріалу.
3. Застосувати дозволений дезінфекційний засіб у встановленій концентрації та з необхідною експозицією.
4. Дотримуватися вимог безпеки при роботі з хімічними засобами.
5. Не змішувати різні дезінфектанти, якщо це не передбачено інструкцією виробника.

ВООЗ включає деконтамінацію та поводження з відходами до окремих компонентів системи лабораторної біобезпеки. У разі підозри на особливо небезпечну інфекцію використовують дезінфектанти, дозволені для відповідного збудника.

Дезінфекційні килимки

Дезінфекційні розчини в килимках необхідно замінювати:

·у разі значного забруднення;

·не рідше одного разу на тиждень;

·негайно, якщо килимок висох.

Увесь персонал відповідає за контроль стану дезкилимків і правильне їх використання.

9. Поводження з біологічними відходами

Трупи тварин, використану підстилку, забруднений одноразовий матеріал та інші біологічні відходи збирають окремо відповідно до внутрішньої системи поводження з відходами та чинних санітарно-ветеринарних вимог.

Трупи тварин не можна залишати у приміщеннях із живими тваринами.

Порядок утилізації визначається відповідальною ветеринарною службою та чинними нормативними вимогами.

10. Дії у разі укусу, подряпини або іншої травми

Під час роботи з лабораторними тваринами необхідно максимально виключати можливість укусів і подряпин, а також потрапляння крові, слини, сечі та фекалій на незахищені ділянки шкіри та слизові оболонки очей і ротової порожнини. Особливу небезпеку становлять укуси тварин, оскільки навіть незначне пошкодження шкіри може створити умови для проникнення інфекційного агента. Крім того, слина інфікованої тварини, яка потрапила на наявні подряпини або інші пошкодження шкіри, також може становити безпосередню загрозу зараження.

У разі травмування:

1. Негайно припинити роботу.
2. Безпечно відокремити тварину.
3. Надати первинну допомогу відповідно до характеру травми.
4. Повідомити викладача/керівника та відповідальну особу.
5. За необхідності звернутися за медичною допомогою.
6. Зареєструвати інцидент.
7. З'ясувати можливий інфекційний ризик та подальші заходи за участю медичного/ветеринарного спеціаліста.

Важливим напрямом профілактики травматизму під час роботи з лабораторними тваринами є правильна їх фіксація та утримання під час проведення процедур. Правильна фіксація зменшує

рухливість тварини, знижує ризик її травмування та мінімізує ймовірність укусів і подряпин персоналу.

14. Дії при підозрі на інфекційне захворювання

Ознаками, що потребують повідомлення відповідальної особи, є, зокрема:

·раптова загибель;

·незвичайна поведінка;

·виражена млявість;

·порушення дихання;

·діарея або інші патологічні виділення;

·неврологічні ознаки;

·різке зниження споживання корму або води;

·незвичайне збільшення кількості хворих тварин.

При підозрі:

·припинити необов'язкове переміщення тварин;

·обмежити доступ до приміщення;

·не переміщувати потенційно заражені матеріали без дозволу відповідальної особи;

·забруднені відходи збирають у спеціальні контейнери;

·повідомити ветеринарного спеціаліста;

·провести подальші заходи відповідно до його вказівок та чинних ветеринарних вимог.

ВООЗ наголошує на ранньому виявленні, внутрішньому повідомленні та контролі поширення патогенних, у тому числі зоонозних, агентів.

15. Особливо небезпечні інфекції

У випадку підозри на високопатогенний грип птиці (HPAI), хворобу Ньюкасла (NCD) або вірусну геморагічну хворобу кролів (RHD) необхідно негайно повідомити відповідального ветеринарного працівника та застосувати посилені заходи біобезпеки.

Для таких випадків:

·переміщення тварин без дозволу відповідального працівника забороняється;

·приміщення після перебування тварини закривають до завершення очищення та дезінфекції;

·не допускається винесення матеріалів без офіційного дозволу;

·взуття та одяг підлягають відповідній дезінфекції/обробці;

·контакти з іншими сприйнятливими тваринами обмежуються до завершення визначеного періоду безпеки;

·необхідні діагностичні зразки відбирають, пакують і транспортують відповідно до чинних ветеринарно-санітарних та законодавчих вимог.

За підозри на хламідіоз у птиці огляд проводять у рукавичках і захисних окулярах; додатково використовують засоби захисту органів дихання. У разі появи після контакту з підозрілими птахами грипоподібних симптомів необхідно звернутися до лікаря та повідомити про можливий професійний контакт із хворою птицею.

16. Дії при втечі тварини

У разі втечі:

1.Зупинити роботу.

2.Закрити можливі шляхи виходу.

3.Не переслідувати тварину хаотично.

4.Прибрати потенційно небезпечні предмети.

5.Повідомити відповідальну особу.

6.Використовувати відповідний метод безпечного вилову.
7.Після повернення тварини перевірити її стан та цілісність приміщення.

17. Дії при розливі біологічного матеріалу

Необхідно:
·обмежити доступ до місця розливу;
·використовувати відповідні ЗІЗ;
·не прибирати забруднення голими руками;
·застосувати затверджену процедуру деконтамінації;
·утилізувати використані матеріали відповідно до категорії відходів;
·повідомити про інцидент, якщо він становить біологічну або професійну небезпеку.

18. Завершення роботи

Після завершення роботи необхідно:
1.Перевірити стан тварин.
2.Закрити клітки, вольєри та приміщення.
3.Очистити та, за необхідності, продезінфікувати обладнання.
4.Утилізувати відходи.
5.Зняти ЗІЗ у встановленому порядку.
6.Вимити руки.
7.Повідомити відповідальну особу про всі виявлені проблеми або інциденти.

19. Навчання та допуск студентів

До практичної роботи студент допускається після:
·первинного інструктажу;
·ознайомлення з цією СОП;
·навчання правилам поводження з відповідним видом тварин;
·демонстрації безпечної техніки роботи;
·ознайомлення з алгоритмами дій у разі травми, укусу, втечі тварини та підозри на інфекційне захворювання.

Складні, інвазивні або потенційно небезпечні процедури виконуються студентами лише під безпосереднім наглядом уповноваженого викладача/спеціаліста.

20. Основний принцип біобезпеки

Усі заходи спрямовані на запобігання занесенню, поширенню та винесенню інфекційних агентів. Кожен працівник і студент відповідає за дотримання правил гігієни, використання засобів індивідуального захисту, правильне очищення та дезінфекцію обладнання, безпечне поводження з біологічними матеріалами та належну утилізацію відходів.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ДЖЕРЕЛА РОЗРОБКИ СОП

25. Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» № 1206-IX.
26. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» № 3447-IV.
27. Закон України «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин» № 1445-VI.
28. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 08.02.2021 р. № 224 «Про затвердження Вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання».
29. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.10.2024 р. № 3933 «Про порядок підготовки персоналу для забезпечення благополуччя тварин».
30. Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 06.12.2004 р. № 268 «Про затвердження Правил охорони праці у тваринництві. Велика рогата худоба».

31. Террестріальний кодекс здоров'я наземних тварин Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (WOAH), Секція 7 «Благополуччя тварин» (Animal Welfare).
32. Директива Ради ЄС 98/58/ЕС стосовно захисту тварин, що утримуються для фермерських цілей (Council Directive 98/58/EC concerning the protection of animals kept for farming purposes).
33. Концепція «П'яти свобод тварин» (Five Freedoms) Всесвітньої асоціації захисту тварин.
34. Статут Поліського національного університету.
35. Положення про організацію освітнього процесу та практичної підготовки студентів факультету ветеринарної медицини та тваринництва.
36. Положення про навчальну лабораторію тваринництва

ЧАСТИНА 6. БІОБЕЗПЕКА ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ (СОП). ПРАКТИЧНА РОБОТА ЗА МЕЖАМИ ФАКУЛЬТЕТУ (СОП)

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Ця Стандартна операційна процедура (СОП) встановлює єдині вимоги до біобезпеки, особистої гігієни, запобігання перехресному забрудненню, безпечного поводження з біологічними матеріалами та харчовими продуктами під час практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

СОП спрямована на формування безпечного освітнього середовища та набуття здобувачами практичних навичок у сфері ветеринарного громадського здоров'я, харчової гігієни та забезпечення безпечності харчових продуктів відповідно до концепції « Єдине здоров'я» (One Health).

Вимоги СОП застосовуються під час лабораторних і практичних занять, навчальної та виробничої практики, опрацювання навчальних тем, виконання практичних завдань, роботи з харчовими продуктами, продуктами забою, біологічним матеріалом, пробами харчової продукції та об'єктами довкілля.

СОП також застосовується під час вивчення технологічних процесів виробництва, перероблення, зберігання, транспортування та реалізації харчових продуктів, опрацювання питань ветеринарно-санітарного контролю, простежуваності, належної гігієнічної практики та процедур, заснованих на принципах HACCP.

Особлива увага приділяється м'ясу та м'ясним продуктам, молоку та молочним продуктам, яйцям та яйцепродуктам, рибі та рибній продукції, меду та продуктам бджільництва, а також іншим харчовим продуктам тваринного і рослинного походження.

Метою СОП є формування безпечного освітнього середовища та мінімізація біологічних, хімічних і фізичних ризиків під час практичної підготовки.

СОП спрямована на запобігання занесенню та поширенню збудників інфекційних і паразитарних захворювань, зниження ризику професійного інфікування зоонозами, запобігання контамінації харчових продуктів і біологічного матеріалу, недопущення перехресного забруднення між чистими та забрудненими зонами, а також запобігання перенесенню небезпечних агентів через руки, одяг, взуття, обладнання, інвентар та інші предмети.

2. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

СОП поширюється на здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, працівників клінічних, лабораторних та навчально-виробничих підрозділів, а також осіб, відповідальних за організацію та проведення практичної підготовки.

СОП застосовується, зокрема, під час підготовки здобувачів за спеціальностями та освітніми програмами, пов'язаними з ветеринарною медициною, технологією виробництва і переробки продукції тваринництва, харчовими технологіями, водними біоресурсами та аквакультурою.

Вимоги СОП враховуються під час практичної підготовки з ветеринарного громадського здоров'я, харчової гігієни, ветеринарно-санітарної експертизи, технології виробництва та переробки харчової продукції, іхтіопатології, аквакультури та інших дисциплін, у межах яких передбачається контакт із харчовою продукцією, тваринами, біологічним матеріалом або потенційно небезпечними об'єктами.

СОП розроблено з урахуванням законодавства України та нормативних актів Європейського Союзу у сфері ветеринарної медицини, благополуччя тварин, безпечності та гігієни харчових продуктів, державного контролю, біобезпеки та офіційного контролю.

Основними нормативними документами є Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12.1997 № 771/97-ВР; Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» від 18.05.2017 № 2042-VIII; Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» від 04.02.2021 № 1206-IX; Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 № 3677-VI.

Враховуються також наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 № 590 щодо розроблення, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах HACCP; наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 20.10.2022 № 813 «Про затвердження Гігієнічних вимог до виробництва та обігу харчових продуктів тваринного походження»; наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 29.08.2022 № 628 «Про затвердження Вимог до забезпечення благополуччя тварин під час забою та умертвіння».

У частині європейських вимог СОП враховує положення Regulation (EC) No 178/2002, Regulation (EC) No 852/2004, Regulation (EC) No 853/2004, Regulation (EU) 2017/625, Commission Regulation (EC) No 2073/2005 та Council Regulation (EC) No 1099/2009.

Практична підготовка здійснюється з урахуванням концепції «Єдине здоров'я» (One Health), відповідно до якої здоров'я людини, здоров'я тварин, безпечність харчових продуктів та стан довкілля є взаємопов'язаними.

Під час виконання практичних завдань здобувач повинен розуміти можливі шляхи передачі біологічних агентів за напрямами «тварина - людина», «тварина - харчовий продукт

- людина», «тварина – довкілля- людина або тварина», «об’єкт - людина або тварина», «людина - тварина або харчовий продукт».

3. БІОБЕЗПЕКА ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

Перед виконанням практичного завдання здобувачі проходять відповідний інструктаж та ознайомлюються з потенційними біологічними, хімічними, фізичними та професійними ризиками.

Інструктаж залежно від характеру практичної підготовки включає інформацію про епізоотичну ситуацію, можливі зоонозні захворювання, харчові небезпеки, правила особистої гігієни, використання засобів індивідуального захисту, порядок переміщення між зонами, очищення та дезінфекцію, дії у разі травмування або аварійної ситуації.

Під час планування практичної підготовки враховується біологічний ризик об’єкта, характер виконуваних завдань, можливість контакту з тваринами, продуктами забою, біологічними матеріалами, харчовими продуктами, відходами та потенційно контамінованими поверхнями.

4. ОСОБИСТА ГІГІЄНА ТА ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Здобувач повинен дотримуватися високого рівня особистої гігієни, використовувати чистий спеціальний одяг, підтримувати чистоту рук, мати коротко підстрижені нігті, не використовувати штучні нігті та знімати прикраси перед виконанням практичних завдань.

Пошкодження шкіри повинні бути закриті водонепроникною пов’язкою.

Залежно від характеру практичної підготовки використовуються халат або спеціальний комбінезон, головний убір, спеціальне взуття, бахіли, захисний фартух, одноразові або багаторазові рукавички, захисні окуляри або щиток та інші засоби індивідуального захисту.

Засоби індивідуального захисту повинні відповідати характеру завдання, рівню ризику та вимогам відповідного підприємства або підрозділу.

Руки миють перед початком роботи, після контакту з тваринами, тушами, субпродуктами, продуктами забою, біологічним матеріалом, забрудненими поверхнями, після відвідування туалету та після зняття рукавичок.

Перед виходом із виробничої або лабораторної зони руки повинні бути вимиті відповідно до встановленої процедури.

Використання одноразових рукавичок не замінює миття рук.

Не допускається перенесення потенційно забруднених предметів із виробничої або лабораторної зони до чистих приміщень без відповідного очищення, дезінфекції або іншої передбаченої процедури.

Під час практичної підготовки необхідно дотримуватися принципу зонування та мінімізувати перенесення забруднення із потенційно небезпечних зон у чисті.

Особливу увагу приділяють спеціальному одягу, взуттю, рукавичкам, інструментам, обладнанню, мобільним телефонам та іншим особистим предметам.

Маршрут переміщення групи та порядок виконання практичних завдань визначаються з урахуванням рівня біологічного ризику та технологічного процесу.

Безпосередній контакт із харчовими продуктами, тушами, субпродуктами та іншою продукцією допускається лише в межах затвердженого навчального завдання, під контролем відповідального викладача та з дотриманням вимог відповідного об’єкта.

Здобувач не має права самостійно вилучати, переміщувати, відбирати або передавати харчову продукцію, продукти забою чи біологічний матеріал без дозволу відповідальної особи.

Під час практичної підготовки можуть опрацьовуватися питання передзабійного огляду, післязабійної ветеринарно-санітарної оцінки, гігієни забою, поводження із субпродуктами, побічними продуктами тваринного походження, простежуваності та системи НАССР.

Під час практичної підготовки здобувачі повинні вміти розпізнавати біологічні, хімічні та фізичні небезпеки.

До біологічних небезпек належать бактерії, віруси, паразити та токсини мікроорганізмів; до хімічних - залишки ветеринарних препаратів, пестициди, мийні та дезінфекційні засоби, токсичні речовини; до фізичних - метал, скло, пластик, уламки кісток та інші сторонні предмети.

У межах практичної підготовки здобувачі ознайомлюються з програмами-передумовами, аналізом небезпечних факторів, критичними контрольними точками, критичними межами, моніторингом, коригувальними діями, верифікацією, документуванням та простежуваністю.

Відбір, маркування, пакування, транспортування та зберігання біологічного матеріалу і проб харчових продуктів здійснюються відповідно до навчального завдання та встановлених процедур.

Не допускається самовільне переміщення біологічного матеріалу, зразків харчової продукції або лабораторних об’єктів.

У разі потенційного інфікування або контамінації матеріал підлягає поводженню відповідно до встановлених правил біобезпеки.

До початку практичної підготовки здобувачі повинні бути поінформовані про потенційні зоонозні ризики, характерні для відповідного об’єкта або виду тварин.

Залежно від об’єкта увага може приділятися сальмонельозу, кампілобактеріозу, лістеріозу, бруцельозу, лептоспірозу, туберкульозу, сибірці, сказу та іншим інфекційним і паразитарним захворюванням.

У разі встановленої або підозрюваної інфекційної хвороби практичне завдання, маршрут або умови допуску здобувачів переглядаються відповідно до оцінки ризику.

Здобувач повинен повідомити відповідального викладача про симптоми інфекційного захворювання або інші обставини, які можуть створювати ризик для нього, інших осіб чи безпечності харчової продукції.

Допуск до практичного завдання визначається з урахуванням характеру ризику, вимог закладу освіти, підприємства та чинного законодавства.

У виробничих, лабораторних та інших визначених зонах забороняється вживати їжу та напої, зберігати харчові продукти, палити, використовувати алкогольні або наркотичні речовини, а також використовувати особисті предмети, якщо це може створити ризик контамінації або суперечить вимогам об’єкта.

Фото- та відеофіксація здійснюється лише з дозволу відповідальної особи та відповідно до правил закладу освіти і підприємства.

Практична підготовка на тваринницьких підприємствах, підприємствах забою та перероблення, у лабораторіях, клінічних підрозділах, рибогосподарських та аквакультурних об’єктах здійснюється з урахуванням специфічних біологічних і технологічних ризиків.

Послідовність виконання практичних завдань між об’єктами визначається з урахуванням рівня біологічного ризику. За можливості спочатку опрацьовуються об’єкти з нижчим рівнем ризику, після чого - об’єкти з вищим рівнем ризику.

Після роботи на потенційно контамінованому об’єкті проводяться очищення та, за необхідності, дезінфекція взуття, обладнання та інших предметів, а також заміна або очищення спеціального одягу та миття рук.

У разі порізу, проколу, укусу, контакту з кров’ю, тканинами або іншими біологічними матеріалами здобувач повинен негайно припинити роботу, повідомити відповідального викладача, залишити небезпечну зону та виконати первинні заходи відповідно до встановленої процедури.

За необхідності здобувач звертається за медичною допомогою.

Усі випадки травмування, контакту з потенційно небезпечним біологічним матеріалом та інші інциденти, пов’язані з біобезпекою, підлягають документуванню.

Відповідальний викладач забезпечує проведення інструктажу, оцінювання ризиків, контроль виконання вимог СОП, взаємодію з підприємством або іншим об’єктом практичної підготовки та контроль використання засобів індивідуального захисту.

Здобувач зобов’язаний пройти відповідний інструктаж, дотримуватися вимог СОП та правил об’єкта, використовувати передбачені засоби захисту, виконувати вказівки відповідального викладача та негайно повідомляти про травми, небезпечні ситуації або порушення вимог біобезпеки.

Для забезпечення контролю виконання СОП рекомендується вести журнал інструктажів з біобезпеки, листи ознайомлення із СОП, чек-листи готовності групи до практичної підготовки, журнал або інший облік проведення практичних занять на виробничих об’єктах, реєстр інцидентів і травм, а також документи оцінювання біобезпеки об’єктів практичної підготовки.

5. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ НА ТЕРИТОРІЇ ХАРЧОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Під час перебування на підприємстві учасники практичної роботи повинні: пересуватися лише визначеним маршрутом; виконувати вимоги відповідальної особи підприємства; не заходити до приміщень без дозволу; не торкатися виробничого обладнання без дозволу; не відкривати ємності з продукцією; не переміщувати сировину або готову продукцію; не змінювати налаштування обладнання; не втручатися у технологічний процес; не змінювати показники технологічного контролю або записи підприємства; не брати продукцію для особистого використання; не здійснювати несанкціоноване фотографування чи відеозйомку, якщо це заборонено підприємством.

6. РОБОТА З СИРОВИНОЮ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

Під час роботи з молоком, м’ясом, рибою, яйцями та іншою сировиною тваринного походження необхідно: використовувати відповідний спеціальний одяг; мінімізувати прямий контакт шкіри із сировиною; використовувати лише дозволений інвентар; не допускати контакту сирої сировини з готовою продукцією; дотримуватися встановленої послідовності технологічних операцій; використовувати окремий або належним чином оброблений інвентар; не залишати сировину без контролю у невідповідних умовах; після завершення роботи провести гігієнічну обробку рук та обладнання відповідно до вимог об’єкта.

Сира продукція та готові до споживання харчові продукти повинні бути максимально розділені.

Не допускається: використання одного інвентарю без належного очищення та санітарної обробки; спільне зберігання сирої та готової продукції без належного фізичного розділення; розміщення сирої продукції над готовою; контакт упаковки готової продукції з поверхнями, забрудненими сирою сировиною; використання забруднених рукавичок під час роботи з готовою продукцією.

СОП підлягає перегляду у разі зміни законодавства, освітніх програм, умов практичної підготовки, вимог підприємств-партнерів або після виникнення інциденту, що має значення для біобезпеки.

Плановий перегляд СОП рекомендується здійснювати не рідше одного разу на три роки.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА

1. Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин : Закон України від 04.02.2021 № 1206-IX. Законодавство України

2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. (2012). *Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (HACCP): Наказ від 1 жовтня 2012 р. № 590*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1704-12#Text

3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. (2022). *Про затвердження Гігієнічних вимог до виробництва та обігу харчових продуктів тваринного походження: Наказ від 20 жовтня 2022 р. № 813*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1409-22#Text

4. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18 травня 2017 р. № 2042-VIII. (2017). *Відомості Верховної Ради України*, (31), 343.

5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР. (1997). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text

6. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3677-VI. (2011). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text

7. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2022). *The state of world fisheries and aquaculture 2022: Towards blue transformation*. FAO. https://doi.org/10.4060/cc0461en

8. European Commission. (n.d.). *Hygiene legislation*. European Commission. https://webgate.ec.europa.eu/dyna2/hygienelegislation/ (Accessed September 12, 2026).

9. European Parliament, & Council of the European Union. (2004a). *Regulation (EC) No 852/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the hygiene of foodstuffs*. *Official Journal of the European Union, L 139*, 1–54. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004R0852

10. European Parliament, & Council of the European Union. (2004b). *Regulation (EC) No 853/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 laying down specific*

hygiene rules for food of animal origin. *Official Journal of the European Union, L 139*, 55–205. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004R0853

11. Про затвердження Вимог до забезпечення благополуччя тварин під час забою та умертвіння : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 29.08.2022 № 628. Законодавство України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1244-22#Text

ЧАСТИНА 7. БІОБЕЗПЕКА СЕКЦІЙНОГО ЗАЛУ (СОП)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

1.1. Цей розділ Стандартних операційних процедур (СОП) регламентує порядок дотримання заходів біобезпеки, особистої гігієни, порядок використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ), дезінфекції, а також поводження з трупним матеріалом і біологічними відходами під час проведення патологоанатомічних розтинів (некропсії), відбору зразків та практичних занять у секційному залі факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету.

1.2. **Призначення:** мінімізація ризиків зараження співробітників, здобувачів вищої освіти та відвідувачів збудниками зоонозів, запобігання поширенню контагіозних інфекцій та внутрішньолікарняних контамінацій за межі секційного залу.

1.3. Виконання вимог цього СОПа є обов'язковим для всього персоналу факультету, кафедри, клініцистів, лаборантів, здобувачів усіх курсів, аспірантів та відвідувачів.

2. КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ТА ЗОНУВАННЯ ПРИМІЩЕННЯ

2.1. Усі трупи тварин та біологічний матеріал, що надходять до секційного залу, розглядаються як потенційно небезпечні носії збудників інфекційних та зоонозних хвороб.

2.2. Класифікація біологічних ризиків під час розтину (згідно з Таблицею 2 загального СОП):

Група 1 та 2: Тварини, що загинули від незаразних патологій або незаразних захворювань із низьким рівнем передачі.

Група 3 (підгрупа А і В): Трупи тварин, інфіковані антибіотикорезистентними штамами бактерій або збудниками помірно контагіозних хвороб і потенційних зоонозів.

Група 4: Трупи тварин із підозрою або підтвердженим діагнозом на особливо небезпечні та висококонтагіозні зоонози (сибірка, сказ, сап, губчастоподібна енцефалопатія/пріонні інфекції, тощо).

3. ВИМОГИ ДО СПЕЦІАЛЬНОГО ОДЯГУ ТА ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЗІЗ)

3.1. Перебування у секційному залі в звичайному вуличному одязі або в «офісному/статусному» халаті суворо заборонено.

3.2. Базовий та захисний комплект одягу:

Здобувачі вищої освіти: білий лабораторний халат (або медичний костюм/комбінезон із грубої тканини).

Оператор (той, хто проводить розтин) та асистенти: водонепроникний фартух (гумовий або клейончастий), нарукавники, щільні гумові/анатомічні рукавички, високі гумові/водонепроникні чоботи із закритим носком.

Захист обличчя та органів дихання: обов'язкове використання хірургічних масок або респіраторів (рівня FFP2/FFP3 за підозри на аерозольні інфекції) та захисних окулярів чи пластикових щитків для обличчя з метою захисту від бризок крові, рідин та кісткової крихти.

3.3. Довге волосся має бути обов'язково зв'язане та прибране під хірургічну шапочку.

3.4. У разі розриву рукавички або пошкодження захисного одягу під час розтину маніпуляцію зупиняють, рукавичку вилучають, руки дезінфікують та одягають новий засіб захисту.

3.5. Носіння секційного одягу та взуття за межами патологоанатомічного відділення (в аудиторіях, їдальні/кафетерії, холах) **суворо заборонено**.

4. ПОРЯДОК ДОПУСКУ, ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ

4.1. Продукти харчування та напої: на території секційного залу суворо заборонено вживати їжу, пити напої, палити або зберігати продукти харчування.

4.2. Відвідувачі:

Відвідувачам та стороннім особам доступ до секційного залу заборонений.

Дітям (віком до 18 років) перебувати в секційному залі заборонено.

Вхід домашніх тварин-компаньйонів до секційного залу заборонений.

4.3. Запобігання аерозольній та контактній передачі: під час пиляння кісток, витягання головного/спинного мозку або використання струменя води під високим тиском слід вживати заходів щодо недопущення утворення аерозолів.

5. ПРОТОКОЛ ГІГІЄНИ РУК ТА ОСОБИСТОЇ ОБРОБКИ

5.1. Персонал та здобувачі вищої освіти повинні підтримувати коротко стрижені нігті та знімати прикраси (обручки, браслети) перед початком роботи.

5.2. Миття рук обов'язкове:

До та негайно після зняття рукавичок;

Після контакту з трупним матеріалом, кров'ю, секційними рідинами чи контамінованим інструментарієм;

Перед перервою, вживанням їжі чи виходом із приміщення.\

5.3. Техніка миття рук: Намилювати руки теплою водою з рідким милом (3–5 мл) протягом 10–30 секунд, ретельно обробляючи міжпальцеві проміжки та зап'ястя, змити водою та висушити одноразовими паперовими рушниками.

5.4. За відсутності швидкого доступу до мила та води використовувати спиртові дезінфікуючі засоби для рук.

6. РЕГЛАМЕНТ ОЧИЩЕННЯ, ДЕЗІНФЕКЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДЕЗІНФЕКТАНТІВ

6.1. **Загальні правила:** Дезінфекції обов'язково передує механічне очищення та видалення органічного матеріалу (крові, фекалій, фрагментів тканин), оскільки органіка інактивує більшість дезінфектантів.

6.2. Обробка взуття (дезбар'єри):

На вході та виході із секційного залу встановлюються дезінфекційні ванночки або дезкилимки, заправлені робочим дезрозчином зранку.

Співробітники та здобувачі вищої освіти зобов'язані наступати на дезкилимок, надійно обробляючи підошву та бокові поверхні чоботи/взуття.

6.3. Протокол прибирання секційного залу після розтину:

1. Видалити всі великі рештки тканин та органу у контейнер для утилізації.
2. Промити столи та підлогу водою з мийним засобом (детергентом), використовуючи щітки для руйнування біоплівок.
3. Змити мийний засіб водою та дати поверхні злегка підсохнути (щоб не розбавляти дезрозчин).
4. Нанести дезінфікуючий засіб (наприклад, Віркон С або Гіпохлорит натрію) на всі поверхні з експозицією **не менше 15 хвилин**.
5. Змити залишки дезінфектанту водою та просушити приміщення.

7. ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ, ЗРАЗКАМИ ТА ТРУПНИМ МАТЕРІАЛОМ

7.1. Утилізація гострих предметів

1. **Збір та сортування:**

Усі використані ін'єкційні голки, скальпелі (знімні леза та одноразові скальпелі), секційні ножі із зазубринами, голки для зшивання, зрізи дроту та скляні капіляри підлягають негайному скиданню в спеціалізовані контейнери.

Вимоги до контейнерів: Контейнери мають бути виготовлені з непроколюваного пластику, мати жовте забарвлення (відходи категорії В), герметичну кришку з одностороннім клапаном та чітке маркування *"Небезпечно! Гострі відходи"*.

2. **Заборонені маніпуляції:**

Категорично **забороняється** одягати ковпачки назад на використані голки (рекапінг), згинати, ламати або відрізати голки вручну.

Забороняється виймати вміст із контейнерів для гострих предметів або утрамбовувати його руками.

3. **Заповнення та герметизація:**

Контейнер заповнюється не більше ніж на **3/4 (75%)** від його об'єму.

Після досягнення лінії заповнення контейнер остаточно опечатується (блокується замок кришки), маркується із зазначенням дати, підрозділу та відповідальної особи й передається на тимчасове зберігання до утилізації.

7.2. Біологічні відходи та трупний матеріал

1. **Порядок післясекційної прибирання:**

Після завершення розтину всі органи, тканини та трупні рештки підлягають ретельному збиранню із секційного столу.

Біологічні відходи пакуються у двошарові цупкі поліетиленові мішки (товщиною не менше 100 мкм) або герметичні контейнери для біовідходів.

2. **Тимчасове зберігання та централізована утилізація:**

До моменту вивозу біоматеріал зберігається в спеціально обладнаному холодильному/морозильному приміщенні (трупосховищі) при температурі від о -2 до 18 º С.

Утилізація здійснюється шляхом кремації або спалювання в інсинераторах відповідно до договору із сертифікованою компанією з утилізації небезпечних відходів.

3. **Режим контролю та відчуження матеріалу:**

Забороняється винос будь-яких частин тіла, кісток, органів, пір'я чи мазків за межі секційного блоку здобувачами вищої освіти або стороннім особам.

Переміщення матеріалу для викладацьких, наукових чи музейних потреб дозволяється виключно за наявності письмового дозволу завідувача кафедри або керівника секційного блоку із відповідним записом у журналі обліку.

7.3. Транспортування діагностичних зразків

1. **Правило трьох упаковок (Triple Packaging System):**

Первинна ємність: герметичний прозорий контейнер або пробірка з кришкою, що загвинчується, яка упереджує протікання.

Вторинна упаковка: ударостійкий герметичний контейнер із сорбуючим матеріалом (серветки, вата) на дні, достатнім для поглинання всієї рідини у разі аварії.

Зовнішня (третинна) упаковка: твердий транспортний бокс для перевезення.

2. **Маркування та знезараження:**

Зовнішня поверхня первинної ємності та вторинного контейнера дезінфікується відповідним розчином (наприклад, 70% спиртом або деззасобом на основі перекису водню/четвертинних амонієвих сполук (ЧАС)).

На зовнішню контейнерну упаковку наноситься маркування:

§ Назва матеріалу та вид тварини;

§ Дата та час відбору;

§ Попереджувальний знак *"Біологічна небезпека" (Biohazard)* та категорія ризику (наприклад, UN 3373);

§ ПІБ та контакти особи, яка відібрала зразок.

Супровідна документація вкладається в окремий захисний пластиковий пакет і кріпиться до зовнішньої сторони транспортного боксу.

8. ДІЇ ПРИ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ ТА ПІДОЗРІ НА ЗООНОЗИ

8.1. Дії при пораненнях та аваріях із біоматеріалом

1. **При порізах або уколах інструментом:**

Негайно зупинити роботу.

Зняти рукавички. Витиснути трохи крові з рани (якщо вона не кровоточить сама), щоб змити можливе інфікування (забороняється сильно розтирати рану).

Промити місце пошкодження великою кількістю проточної води з милом протягом 2–3 хвилин.

Обробити рану 5% настоянкою йоду або 70% етиловим спиртом та накласти стерильну пов'язку/лейкопластир.

2. **При потраплянні біорідини на слизові оболонки та шкіру:**

Очі: негайно промити великою кількістю води або 0,9% розчином натрію хлориду (фізрозчином) за допомогою фонтанчика для промивання очей протягом 10–15 хвилин.

Ротова порожнина: прополоскати 70% етиловим спиртом або 0,05% розчином хлоргексидину, виплюнути (не ковтати!).

Непошкоджена шкіра: обробити дезінфікуючим засобом, після чого ретельно промити водою з милом.

3. **Реєстрація та сповіщення:**

Негайно повідомити викладача, завідувача секційного залу або чергового лаборанта.

8.2. Дії при підозрі на особливо небезпечні інфекції (ОНІ) та зоонози (Група 4)

1. **Клініко-патологічні маркери ОНІ (зокрема сибірки):**

Відсутність трупного заковеніння або його слабкі прояви.

Темна, незсіла кров, що виділяється з природних отворів.

Виражена дефігурація (збільшення) та несплавлена, дьогтьоподібна селезінка.

Швидкий розвиток гнильних процесів.

2. **Протокол негайної зупинки роботи (Локдаун):**

Крок 1: Роботу припиняють у той самий момент. Забороняється подальше розрізання тканин та розтин органів (щоб уникнути утворення аерозолей чи спороутворення).

Крок 2: Секційний стіл та труп накривають тканиною, змоченою в активному дезінфікуючому розчині (наприклад, 5% розчин хлораміну або розчини на основі натрію гіпохлориту).

Крок 3: Усі присутні особи негайно покидають секційну залу, попередньо знявши забруднений спецодяг та пройшовши первинну санітарну обробку шкіри й взуття у дезбар'єрі.

Крок 4: Двері секційного залу зачиняються та опечатуються. Вивішується попереджувальна табличка: **"СТОП! ВХІД ЗАБОРОНЕНО! БІОЛОГІЧНА НЕБЕЗПЕКА"**.

3. **Схема екстреного сповіщення:**

Черговий викладач/керівник негайно телефонує:

1. Декану факультету ветеринарної медицини та тваринництва.
2. Голові комісії з біобезпеки факультету.
3. Головному управлінню Держпродспоживслужби в регіоні.

До приїзду фахівців Держпродспоживслужби секційний блок переводиться в режим суворого карантину.

8.3. Медичний нагляд та профілактика контактних осіб

1. **Облік та реєстрація:**

Складається повний список осіб (здобувачі вищої огсвіти, викладачі, обслуговуючий персонал), які перебували в секційному залі під час розтину потенційно інфікованої тварини.

У списку зазначаються: ПІБ, домашня адреса, номер телефону, ступінь та характер контакту (розтин, присутність у приміщенні, прибирання).

2. **Медична маршрутизація:**

Усі контактні особи негайно направляються до сімейного лікаря або в найближчий інфекційний заклад/стаціонар для проходження консультації та первинного огляду.

3. **Екстренна профілактика:**

За рішенням лікаря-інфекціоніста та залежно від встановленого/підозрюваного збудника (наприклад, *Bacillus anthracis, Brucella spp., Rabies virus*), призначається курс екстреної превентивної терапії (антибіотикотерапія, постконтактна вакцинація, введення сироваток).

За контактними особами встановлюється медичне спостереження (термометрія, огляд шкірних покривів) на термін максимального інкубаційного періоду даної хвороби.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА

1. Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин : Закон України від 04.02.2021 № 1206-IX. Законодавство України

2. Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX «Про управління відходами».

3. Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII «Про охорону праці».

4. Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 25 січня 2000 року № 4 «Про затвердження Інструкції про заходи з профілактики та боротьби з сибіркою», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 лютого 2000 р. за № 88/4309.

5. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 15 березня 1994 року № 5 «Про затвердження Інструкції про заходи щодо боротьби зі сказом тварин», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31 березня 1994 р. за № 59/268.

6. Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 15 квітня 2002 року № 66 «Про затвердження Правил відбору зразків патологічного матеріалу, крові, кормів, води та пересилання їх для лабораторного дослідження», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 липня 2002 р. за № 556/6844.

7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08 червня 2015 року № 325 «Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07 серпня 2015 р. за № 959/27404.

8. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 27 жовтня 2017 року № 509 «Про затвердження Правил утилізації та знищення відходів тваринного походження», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17 листопада 2017 р. за № 1397/31265.

9. Наказ Міністерства соціальної політики України від 29 листопада 2018 року № 1804 «Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров’я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 грудня 2018 р. за № 1494/32946.

10. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05 листопада 2013 року № 955 «Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією під час виконання професійних обов'язків», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 листопада 2013 р. за № 1980/24512.

11. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 року № 246 «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23 липня 2007 р. за № 846/14113.

12. ДСТУ 149:2017 (EN 149:2001+A1:2009, IDT) «Засоби індивідуального захисту органів дихання. Фільтрувальні півмаски для захисту від аерозолів. Вимоги, випробування, маркування».

ЧАСТИНА 8. БІОБЕЗПЕКА НАВЧАЛЬНОЇ КЛІНІКО-ДІАГНОСТИЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ (СОП)

СОП навчальної клініко-діагностичної лабораторії встановлює єдиний порядок організації, виконання, контролю якості, документування та видачі результатів роботи лабораторії щодо дослідження біологічного матеріалу від тварин з дотриманням правил біобезпеки.

Метою СОП є забезпечення:

- достовірності та відтворюваності результатів;
- правильного ідентифікування пацієнта та біологічного матеріалу;
- стандартизації преаналітичного, аналітичного та постаналітичного етапів;
- мінімізації лабораторних помилок;
- належного функціонування лабораторного обладнання;
- контролю якості досліджень;
- біологічної безпеки персоналу;
- обмеження доступу сторонніх осіб;
- своєчасного та коректного оформлення лабораторних висновків.

Сфера застосування

СОП застосовується персоналом навчальної клініко-діагностичної лабораторії, який бере участь у прийманні, реєстрації, підготовці, досліджень, контролі, інтерпретації та видачі результатів лабораторних досліджень. Процедура поширюється на дослідження біологічного матеріалу від:

- собак;
- котів;
- сільськогосподарських тварин;
- коней;
- дрібних домашніх тварин;
- інших видів тварин, для яких лабораторія має валідовані або верифіковані методики.

Відповідальність

Завідувач лабораторії відповідає за:

- організацію роботи лабораторії;
- затвердження СОП;
- контроль дотримання працівниками затверджених методик;
- забезпечення лабораторії обладнанням, реактивами та витратними матеріалами;
- організацію внутрішнього контролю якості;
- контроль технічного стану обладнання;
- аналіз невідповідностей та коригувальних заходів;
- допуск персоналу до роботи з обладнанням.

Лікар лабораторної діагностики відповідає за:

- оцінювання якості отриманого матеріалу;
- проведення лабораторних досліджень;
- контроль отриманих результатів;

- мікроскопічну оцінку;
- виявлення патологічних змін;
- формування лабораторного висновку;
- передачу результатів лікарю, який направив матеріал.

Лаборант відповідає за

- правильне приймання та маркування матеріалу;
- підготовку зразків;
- виконання затверджених лабораторних процедур;
- ведення журналів;
- проведення технічного обслуговування обладнання відповідно до інструкцій;
- дотримання правил біологічної безпеки;
- дотримання режиму обмеженого доступу сторонніх осіб в приміщення лабораторії.

Вимоги біологічної безпеки

Усі біологічні зразки розглядають як потенційно інфекційний матеріал. Під час роботи персонал використовує:

- лабораторний халат;
- одноразові рукавички;
- захисні окуляри або щиток за необхідності;
- маску/респіратор відповідно до характеру роботи;
- інші засоби індивідуального захисту згідно з ризиками.

Забороняється:

- приймати їжу та напої в лабораторії;
- зберігати харчові продукти разом із реактивами або біологічним матеріалом;
- використовувати лабораторний посуд не за призначенням;
- повторно використовувати одноразові матеріали;
- проводити маніпуляції, які можуть призвести до утворення небезпечного аерозолю, без відповідних заходів захисту.

Преаналітичний етап:

До лабораторії разом із матеріалом повинна надходити інформація:

- номер/ідентифікатор пацієнта;
- вид тварини;
- кличка або номер;
- порода;
- стать;
- вік;
- вид біологічного матеріалу;
- перелік необхідних досліджень.

Ідентифікація пробірки (контейнера, колби ітд.) повинна відповідати направленню. Зразки без належної ідентифікації не допускаються до дослідження до моменту встановлення їх належності. Під час приймання працівник лабораторії перевіряє:

- відповідність матеріалу направленню;
- правильність маркування;
- достатність об’єму;

- відповідність контейнера виду дослідження;
- відсутність видимих згустків;
- ступінь гемолізу;
- наявність ліпемії;
- наявність сторонніх домішок;
- умови та час транспортування;
- придатність матеріалу до дослідження.

Матеріал може бути відхилений у разі:
- відсутності ідентифікації;
- невідповідності даних пробірки та направлення;
- недостатнього об'єму;
- використання невідповідного антикоагулянту;
- наявності згустків у крові, призначеній для гематологічного аналізу;
- значного гемолізу, якщо він може вплинути на результат;
- вираженої ліпемії, якщо вона перешкоджає проведенню дослідження;
- порушення умов зберігання;
- перевищення допустимого часу до проведення аналізу;
- пошкодження контейнера;
- забруднення матеріалу.

У разі отримання матеріалу сумнівної якості рішення щодо його дослідження приймає відповідальний працівник лабораторії. У результаті обов'язково зазначають відповідне застереження.

Зберігання біологічних зразків

Залишки біологічного матеріалу можуть зберігатися протягом встановленого лабораторією терміну за відповідних температурних умов, якщо це необхідно для:
- повторного дослідження;
- підтвердження результату;
- додаткового аналізу;
- контролю якості.

Термін і умови зберігання встановлюють окремими СОП залежно від типу матеріалу та дослідження.

Утилізація
- Після завершення дослідження:
- біологічні зразки утилізують відповідно до встановленого порядку;
- використані наконечники, пробірки, рукавички та інші одноразові матеріали збирають у відповідні контейнери;
- гострі предмети утилізують у контейнери для гострих відходів;
- предметні скельця утилізують або зберігають відповідно до мети дослідження;
- робочі поверхні дезінфікують.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА

1. University of Liège, Faculty of Veterinary Medicine. Biosecurity SOP applied to the Faculty of Veterinary Medicine (SOP-FVM-01-REV1). Liège, Belgium, 2009 (rev. 2010). 146 p.
2. Royal College of Pathologists. Guidelines on autopsy practice: Health and Safety, infections. In: Lee J.A. (ed.). London, UK, 2002. pp. 12–16.
3. Center for Food Security and Public Health, Iowa State University. Manual for Animal Shelters for Veterinary Personnel / Petersen C.A., Dvorak G., Spicka A.R. (eds.). Ames, USA, 2008. 136 p.
4. Quinn P.J., Markey B.K. Disinfection and Disease Prevention in Veterinary Medicine. In: Block S.S. (ed.). *Disinfection, Sterilization and Preservation*, 5th ed. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 2001.
5. Linton A.H., Hugo W.B., Russell A.D. Disinfection in Veterinary and Farm Practice. Blackwell Scientific Publications, Oxford, 1987.
6. Corley K., Stephen J. (eds.). The Equine Hospital Manual. Blackwell Publishing, 2008. pp. 186–190.
7. World Organisation for Animal Health (WOAH, former OIE). Terrestrial Animal Health Code. Latest edition. Paris, France.
8. World Organisation for Animal Health (WOAH). OIE-FAO Guide to Good Farming Practices for Animal Production Food Safety. Bulletin of the OIE, 2008, 3, pp. 5–12.
9. Center for Disease Control and Prevention (CDC). Guidelines for Infection Control in Veterinary Settings. Atlanta, USA.
10. World Health Organization (WHO). Laboratory Biosafety Manual, 4th edition. Geneva, 2019.
11. European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC). Infection prevention and control guidance for healthcare settings. Stockholm, Sweden.
12. United States Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Biosafety in Microbiological and Biomedical Laboratories (BMBL), 6th edition. 2020.
13. American Veterinary Medical Association (AVMA). Veterinary Infection Control Committee Guidelines. Schaumburg, USA.
14. Colorado State University, James L. Voss Veterinary Teaching Hospital. Biosecurity Standard Operating Procedures. Version October 2008. (https://csuvets.colostate.edu/biosecurity/biosecurity_sop.pdf)
15. European Union. Regulation (EU) 2016/429 on transmissible animal diseases (Animal Health Law).